

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ÜNİVERSİTEDE ÖĞRENİM GÖREN KADIN ÖĞRENCİLERİN
İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI DÜZEYLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

HAZIRLAYAN: DERYA YÖRÜK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL HİZMET ANA BİLİM DALI

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DERYA KAYLI

MANİSA-2023

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ÜNİVERSİTEDE ÖĞRENİM GÖREN KADIN ÖĞRENCİLERİN
İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI DÜZEYLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

HAZIRLAYAN: DERYA YÖRÜK
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL HİZMET ANA BİLİM DALI

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DERYA KAYLI

TEZ SAVUNMA SINAVI JÜRİ ÜYELERİ
PROF. DR. HÜR HASOY
DOÇ. DR. HAKAN BAYDUR
DOÇ. DR. DERYA KAYLI

MANİSA-2023

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

Derya YÖRÜK

ÖNSÖZ

Öncelikle, çalışmış olduğum üniversite kız öğrenci yurdundaki öğrencilerin hikayeleriyle yola çıkmış olduğum bu araştırmada, genç kızlarımızın bağımlı ilişkilerin tutsağı olmak yerine kendilerini gerçekleştirmeyi ve sevmeyi yeğlemelerini ümit ediyor ve bu araştırmayı sağlıklı gelecek nesiller inşa edecek tüm genç kızlara armağan ediyorum.

Derya YÖRÜK

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın ortaya çıkmasında çokca emek harcayan, beni en zor zamanlarımda hiç bıkmadan usanmadan destekleyen, yönlendiren, teşvik eden ve akademik katkılarını hiçbir zaman esirgemeyen saygıdeğer danışman hocam Doç. Dr. Derya KAYLI'ya minnetlerimi sunarım.

Ayrıca her daim yanımda olan tez sürecim boyunca benimle birlikte zorluk yaşayan ve bu zorluklara katlanan canım anneme ve aileme, tüm akrabalarım ve beni teşvik eden arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırma konusunu oluşturan ve çalışma anketime katılarak bana destek olan tüm öğrencilerime de ayrıca teşekkür ediyorum.

Derya YÖRÜK

KISALTMALAR

Kısaltmalar

DSM	: Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı
GSB	: Gençlik ve Spor Bakanlığı
IASSW	:Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği
IESALCE	:Latin Amerika ve Karayipler Uluslararası Yükseköğretim Enstitüsü
IFSW	: Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu
KYK	: Kredi ve Yurtlar Kurumu
M.Ö.	: Milattan Önce
SFİBÖ	: Spann Fisher İlişki Bağımlılığı Ölçeği
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
Vb.	: Ve Benzeri
YÖK	: Yükseköğretim Kurumu

İÇİNDEKİLER

BEYAN	i
ÖNSÖZ.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
KISALTMALAR	iv
İÇİNDEKİLER	v
ŞEKİLLER DİZİNİ	vii
TABLolar DİZİNİ	viii
1.ÖZET.....	1
2. ABSTRACT	2
3.GİRİŞ	3
3.1.ARAŞTIRMANIN KONUSU	5
3.2.ARAŞTIRMANIN AMACI	5
3.3.ARAŞTIRMA SORULARI	5
3.4.SAYILTILAR	6
3.5.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	6
4.GENEL BİLGİLER.....	7
4.1.DÜNYADA VE TÜRKİYEDE YÜKSEKÖĞRENİMDE KADINLAR.....	7
4.1.1.Kadın Öğrencilerin Karşılaştığı Sorunlar.....	9
4.1.1.1.Barınma Sorunları	9
4.1.1.2.Ekonomik Sorunlar	11
4.1.1.3.Toplumsal Cinsiyet Rollerile İlişkili Sorunlar	12
4.2.KADIN ÖĞRENCİLER VE İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI	14
4.2.1.İlişki Bağımlılığı ve Risk Faktörleri.....	15
4.2.1.1.Bireyden Kaynaklanan Risk Faktörleri	20
4.2.1.2.Çevresel Risk Faktörleri	22

4.2.1.3.Toplumsal Kaynaklı Risk Faktörleri	24
4.2.2.İlişki Bağımlılığının Ortaya Çıkardığı Problemler	25
4.3.SOSYAL HİZMET KURAM VE YAKLAŞIMLARINDA İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI	29
4.3.1. Biyopsikososyal Yaklaşım	300
5.GEREÇ VE YÖNTEM.....	33
5.1.ARAŞTIRMANIN MODELİ	33
5.2.ARAŞTIRMANIN YERİ VE ZAMANI.....	33
5.3.ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ	33
5.4.ARAŞTIRMANIN DEĞİŞKENLERİ	34
5.5.ARAŞTIRMANIN VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	35
5.5.1.Sosyodemografik Bilgi Formu	35
5.5.2.Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği (SFİBÖ).....	35
5.6.VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ	36
5.7.VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	36
6.BULGULAR.....	37
6.1.BETİMSEL BULGULAR	37
6.2.İLİŞKİSEL BULGULAR.....	44
7.TARTIŞMA	55
8.SONUÇ.....	61
9.ÖNERİLER	65
10.KAYNAKLAR	67
11.EKLER.....	81
EK 1.ENSTİTÜ YÖNETİM KURULU KARARI.....	81
EK 2.ETİK KURUL ONAYI	82
EK 3. SOSYODEMOGRAFIK BİLGİ FORMU.....	83
EK 4. SPANN FİSHER İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ	85
EK 5. ÖRNEK BÜYÜKLÜĞÜ HESAPLAMASI.....	86
12.ÖZGEÇMİŞ.....	87

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Bölgeler Arası Eğitim Seviyelerindeki Cinsiyet Eşitliğindeki İlerleme.....	8
Şekil 2: Katılımcıların Sınıf Düzeyi Dağılımları.....	39
Şekil 3: Ekonomik Düzey Dağılımı.....	41
Şekil 4: Duygusal İlişki Durumu.....	43

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Yıllara Göre Yurt Kapasiteleri (2019-2023).....	11
Tablo 2. Örneklem Grubu.....	34
Tablo 3. Katılımcıların Yaş Dağılımları.....	37
Tablo 4. Okudukları Bölüm ve Sınıf Düzeyleri.....	38
Tablo 5. Anne-Baba Eğitim Düzeyleri.....	40
Tablo 6. Şiddet Görme Durumları ve Türlerine Göre Şiddet Dağılımları.....	42
Tablo 7. İlişki Bağımlılığı Düzeyleri.....	44
Tablo 8. SFİBÖ puanı ile yaş değişkeni arasındaki ilişki	44
Tablo 9. SFİBÖ puanı ile katılımcıların eğitim düzeyi arasındaki ilişki	44
Tablo 10. SFİBÖ puanı ile sınıf düzeyi arasındaki ilişki	45
Tablo 11. SFİBÖ puanı ile kardeş sayısı arasındaki ilişki.....	45
Tablo 12. SFİBÖ puanı ile barınma durumu arasındaki ilişki	45
Tablo 13. SFİBÖ puanı ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki	46
Tablo 14. SFİBÖ puanı ile psikolojik özellikleri arasındaki ilişki	47
Tablo 15. SFİBÖ puanı ile psikolojik destek alma durumu arasındaki ilişki	48
Tablo 16. SFİBÖ puanı ile anne-baba öğrenim durumu arasındaki ilişki	49
Tablo 17. SFİBÖ puanı ile ekonomik düzey arasındaki ilişki	49
Tablo 18. SFİBÖ puanı ile ebeveynlerin birliktelik durumu arasındaki ilişki	50
Tablo 19. SFİBÖ puanı ile ebeveyn kaybı arasındaki ilişki	50
Tablo 20. SFİBÖ puanı ile aile içinde şiddet görme durumu arasındaki ilişki.....	51
Tablo 21.SFİBÖ puanı ile aile içi yakın ilişki durumu arasındaki ilişki	51
Tablo 22.SFİBÖ puanı ile ailede psikolojik destek alan birisinin bulunması arasındaki ilişki.....	52
Tablo 23.SFİBÖ puanı ile ilişki durumu arasındaki ilişki	52
Tablo 24.SFİBÖ puanı ile ayrıldıktan sonra psikolojik destek ihtiyacı hissetme durumu arasındaki ilişki.....	52
Tablo 25.SFİBÖ puanı ile madde kullanım durumu arasındaki ilişki	53
Tablo 26. SFİBÖ puanı ile ayrıldıktan sonra madde kullanım durumu arasındaki ilişki	53

Tezin Başlığı: Üniversitede Öğrenim Gören Kadın Öğrencilerin İlişki Bağımlılığı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Öğrencinin Adı: Derya YÖRÜK

Danışmanı: Doç. Dr. Derya KAYLI

Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

1.ÖZET

Amaç: Bu araştırmanın amacı üniversitede öğrenim gören kadın öğrencilerin ilişki bağımlılığı düzeylerini saptamak ve ilişki bağımlılığı düzeylerinin bazı sosyodemografik özelliklerle ilişkisini inceleyerek ilişki bağımlılığındaki risk faktörlerini tespit etmektir.

Gereç ve Yöntem: Araştırma ilişkisel tarama modeline dayalı olarak nicel araştırma şeklinde yapılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni ilişki bağımlılığı düzeyi, bağımsız değişkenleri ise sosyodemografik değişkenlerdir. Araştırmanın verileri 284 öğrenciye Spann Fisher İlişki Bağımlılığı Ölçeği ve Sosyodemografik Bilgi Formu uygulanarak toplanmıştır. Veriler SPSS 15.0 programına işlenerek Pearson Korelasyon, T-testi ve Tek Yönlü Anova testleri uygulanarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Yaş, ekonomik düzey, aile içi yakın ilişki durumu, içe kapanık ve asosyal kişilik özelliği, kaygılı ve depresif olma durumu, romantik ilişkiden sonraki ayrılık sürecinde psikolojik desteğe ihtiyaç duyma ve maddeye başvurma durumu ile öğrencilerin sigara veya alkol kullanma durumlarının ilişki bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir.

Sonuçlar: Kadın öğrencilerin ilişki bağımlılığı olgusunu yaşamada, yaşın artması koruyucu bir faktör olurken ekonomik düzey düşüklüğü bir risk faktörüdür. Bununla birlikte aile içi yakın ilişkiler ilişki bağımlılığı geliştirmede koruyucu bir faktör olmaktadır. İçe kapanık ve asosyal kişilik özelliği ile kaygılı ve depresif bir ruh hali ilişki bağımlılığı geliştirmede belirleyici olmaktadır. İlişki bağımlılığı romantik ilişkiden sonraki ayrılık sürecinde psikolojik sorunlara yol açmaktadır. Madde kullanımı ilişki bağımlılığı geliştirmede etkiliyken ilişki bağımlılığı da romantik ilişkiden sonraki ayrılık sürecinde madde kullanımını tetiklemektedir.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, Davranışsal Bağımlılık, İlişki Bağımlılığı

Title: Examining the Levels of Love-Addiction Among Female University Students in Terms of Sociodemographic Variables

Student Name: Derya YÖRÜK

Thesis Advisor : Assoc. Prof. Derya KAYLI

Department: Department of Social Work

2. ABSTRACT

Aim: The aim of this study is to determine the levels of love-addiction among female students at university and to examine the relationship between love-addiction levels and certain socio-demographic characteristics to identify risk factors.

Material and Methods: This study was conducted as a quantitative research based on the correlational survey model. The dependent variable of the research is the level of love-addiction, whereas the independent variables are socio-demographic variables. The data of the study were collected from 284 students using the Spann Fisher Relationship Dependency Scale and the Socio-demographic Information Form. The data were analyzed using Pearson Correlation, T-test, and One-way ANOVA tests in the SPSS 15.0 program.

Results: Significant relationships were found between the levels of love-addiction and age, economic level, close relationship within the family, introverted and antisocial personality traits, anxiety and depression, the need for psychological support during the post-romantic relationship breakup period, and substance use, including smoking or alcohol consumption among students.

Conclusion: While increasing age serves as a protective factor in experiencing love-addiction among female students, low economic level is a risk factor. Furthermore, close relationships within the family act as a protective factor in love-addiction dependency. Introverted and antisocial personality traits, as well as an anxious and depressive mood, are influential factors in developing love-addiction. Love-addiction leads to psychological problems during the post-romantic relationship breakup period. Drug addiction is effective in developing love-addiction, while love-addiction triggers drug addiction during the post-romantic relationship breakup period.

Key words: Addiction, Behavioral Addiction, Relationship Dependency

3.GİRİŞ

Bağımlılık olgusu ele alındığında madde bağımlılığının geçmişin çok uzun zaman öncesine dayanması ve toplumda yaygın olan madde bağımlılığının daha çok bilinmesi nedeniyle; madde bağımlılığı ilk akla gelen bağımlılık çeşidi olmaktadır. Bağımlılık genel olarak bireyin psikolojik, bedensel, zihinsel ve sosyal işlevselliğinde yıkıcı etkilere neden olmasına rağmen söz konusu davranış veya maddeye karşı geliştirilen dürtü şeklinde tanımlanmaktadır (Young ve ark. 2007). Bağımlılık sadece bir uyuşturucu ya da uyarıcı bir maddenin alınması şeklinde değil; televizyon, internet, telefon, oyun oynamak, kumar, yemek yemek, spor yapmak, para kazanmak, iş, romantik ilişki, seks, kronik hastalık hatta din gibi; bir davranışa, nesneye veya duruma karşı da gelişebilmektedir (Griffiths 1996, Schaeffer 2011). Bu tür bağımlılıklar, madde kullanımı gibi tekrarlayan ve biyopsikososyal etkileri açısından belirli bir davranış ile karakterize edilen davranışsal bağımlılıklardır (Yanardağ ve ark. 2020). Bağımlılıkta, kullanılan maddeye veya gerçekleştirilen eyleme yönelik tolerans gelişmesi nedeniyle, maddenin veya davranışın dozunun artırılması ve bu maddeden veya davranıştan uzaklaşıldığında yoksunluk sendromları ortaya çıkmaktadır (Uğurlu ve ark. 2012).

Davranışsal bağımlılıklar ilk olarak dürtü kontrol bozuklukları olarak tanımlanmış; sonrasında akademisyenler, bu bağımlılıkları süreç ve davranışsal bağımlılıklar adı altında literatüre dahil etmişlerdir (Karim ve Chaudhri 2012). Davranışsal bağımlılıklar; ruhsal ve fiziksel sağlıkta bozulmalara neden olarak bireyin psiko-sosyal, ekonomik ve mesleki sorunlar yaşamasına yol açmaktadır (Petry 2015). Önemli bir toplum sağlığı sorunu olan bağımlılık bir beyin hastalığıdır (Ögel ve ark. 2012, Duyan ve Gövebakan 2021). İlişki bağımlılığı da bir bağımlılık olarak bireylerin hayatını olumsuz etkileyen ve kişiler arası ilişkilerde sorunlara yol açan bir bozukluktur (Mohammadkhani ve ark. 2019). Bu kapsamda, ilişki bağımlılığı maddi sıkıntılara, iş kaybına, aile kurulamamasına, fiziksel ve psikolojik hastalıklara, ayrıca cinsel suçlara ve seri cinayetlere yol açarak bireylerin hayatında olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir (Sussman 2010, Peabody 2011, Fisher ve ark. 2016, Costa ve ark. 2021).

İlişki bağımlılığı ile ilişkili olan ve kişilerin birbirine tutku ile bağlanmasını sağlayan aşk kavramı ise; insan hayatında özellikle gençlik döneminde önemli bir yer tutmaktadır. Aşkın birçok tanımı olmakla birlikte aşktan; insanı kendisi dışındaki bir varlığa veya nesneye gönül bağıyla bağlayan yoğun sevgi olarak söz edebiliriz (Öztürk 2013). Aşk her toplumda yaşanan bir gerçekliktir. Bu nedenle bu araştırma gençlik dönemindeki üniversite öğrencilerinin karşı cinsle yaşadıkları duygusal ilişkilerdeki bağımlılık düzeylerine dikkat çekmesi açısından önem arz etmektedir

İlişki bağımlılığına cinsiyet açısından bakıldığında; literatürde erkeklere ve kadınlara yönelik yapılan ilişki bağımlılığı konulu araştırmalarda kadınların ölçek puanlarının yüksek olduğu bildirilmiştir (Cowan ve Warren 1994). Bu durum literatürde erkeklere göre kadınların daha fazla ilişki bağımlısı olduğu şeklinde değerlendirilmektedir (Cengiz 2019). Bu nedenle bu araştırma kadın üniversite öğrencilerinin ilişki bağımlılığı düzeylerine odaklanmıştır. İlişki bağımlılığı yaşayan kadın üniversite öğrencilerinin ilişki bağımlılığı düzeylerine yönelik gençlerin ve toplumun farkındalığının sağlanabilmesi ve ilişki bağımlılığına yol açan risk faktörlerinin tespit edilerek bu risklerin önlenmesi için gerekli olan sosyal çalışmaların yapılabilmesi açısından bu çalışmaya ihtiyaç duyulmuştur. Bu doğrultuda biyopsikososyal yaklaşım çerçevesinde sosyal hizmet perspektifinden kadın üniversite öğrencilerinin bağımlılık düzeyleri ve bu düzeyleri etkileyen etmenlerin incelenmesi üzerine gerçekleştirilecektir.

Araştırmada; ilişki bağımlılığının tanımı ve kriterleri, ilişki bağımlısı olmada risk faktörleri, ilişki bağımlılığının yol açtığı biyopsikososyal sorunlar ve bu sorunların çözümü ile sosyal hizmetin ilişkisi hakkında bilgiler sunulmaktadır. İlişki bağımlılığını oluşturan risk faktörleri mikro, mezzo ve makro boyutta ele alınarak öneriler kısmında bu risk faktörlerine yönelik sosyal hizmet müdahaleleri sıralanmıştır.

3.1.ARAŞTIRMANIN KONUSU

Bu araştırmanın konusu, üniversitede öğrenim görmekte olan kadın öğrencilerin ilişki bağımlılığı düzeylerinin bazı sosyo-demografik özellikler açısından incelenmesidir.

3.2.ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırma, Celal Bayar Üniversitesi yüksekokul ve fakültelerinde öğrenim gören kadın öğrencilerin ilişki bağımlılığı düzeylerini belirlemek ve öğrencilerin sosyodemografik özelliklerinin ilişki bağımlılığı ile ilişkisini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

3.3.ARAŞTIRMA SORULARI

Araştırma amacı doğrultusunda:

- 1) Araştırmadaki kadın öğrencilerin ilişki bağımlılığı düzeyleri ne durumdadır?
- 2) Araştırmadaki kadın öğrencilerin ilişki bağımlılığı düzeyleri ile;
 - Yaş,
 - Eğitim düzeyi,
 - Sınıf düzeyi,
 - Kardeş Sayısı,
 - Ekonomik düzey,
 - Aile durumu,
 - Anne-baba eğitim durumu,
 - Aile içi şiddet,
 - Aile içi yakın ilişki,
 - Aile içinde psikolojik destek alma durumu,
 - Kişilik özellikleri,

- Genel Psikolojik Durum,
- Madde kullanım durumu,
- Romantik ilişki durumu arasında ilişki var mıdır? sorularına yanıt aranmaktadır.

3.4.SAYILTILAR

Araştırmanın evreninin, örnekleminin, veri toplama araçları ve veri toplama sürecinin araştırmanın amacını gerçekleştirebilecek kapasite olduğu varsayılmaktadır. İlişki bağımlılığı üniversite gençliği üzerinde araştırılması gereken sosyal bir olgu olup, bu olgunun risk faktörlerini belirleyebilmek ve ilişki bağımlılığının yol açtığı olumsuz durumları önleyebilmek için bu araştırmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Veri toplama araçlarından “Sosyo-Demografik Bilgi Formu” ile “Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği (SFİBÖ)” nin mevcut durumu ortaya çıkarabilecek nitelikte olduğu ve bu ölçüm araçlarındaki soruları katılımcıların doğru olarak cevaplandığı varsayılmaktadır.

3.5.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

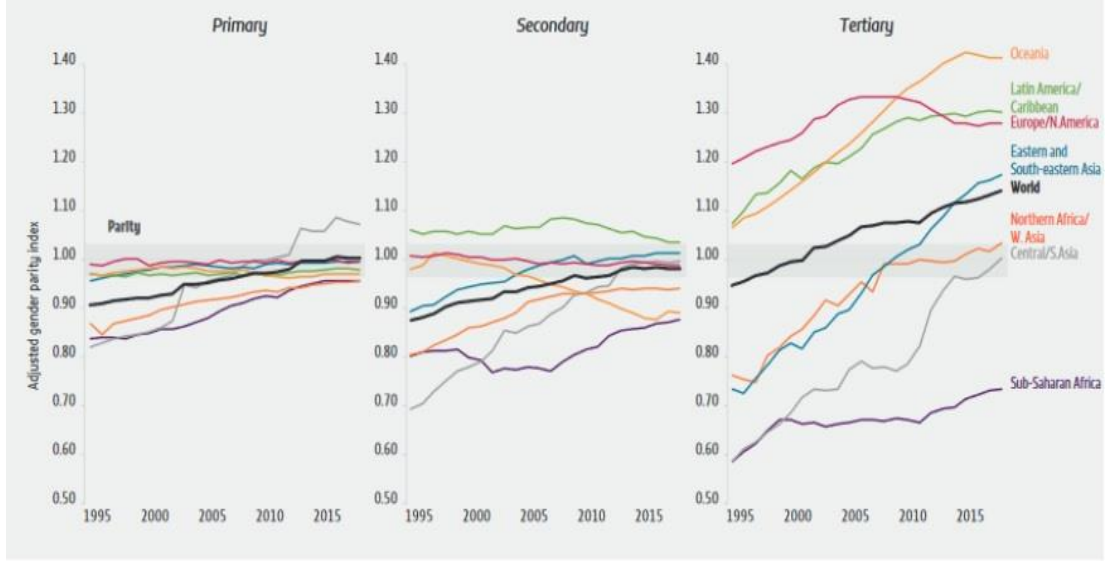
Kadın öğrencilerin ilişki bağımlılığı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenerek onları ilişki bağımlılığına iten sebeplerin neler olduğu ortaya serilmeye çalışılacaktır. Bu tür araştırmaların sınırlı olması ve özellikle ülkemizde ilişki bağımlılığını bilimsel olarak ele alan kaynak sayısının yetersiz olması bu konudaki bilimsel bilgi gereksinmesini kendiliğinden ortaya çıkarmaktadır. Bu araştırmanın sözü edilen gereksinme yönünde bir katkı sunması istenmektedir. Bu açıdan bakıldığında araştırmanın önemi anlaşılmaktadır.

4.GENEL BİLGİLER

4.1.DÜNYADA VE TÜRKİYEDE YÜKSEKÖĞRETİMDE KADINLAR

Yükseköğretim denince akla ilk olarak üniversiteler gelmektedir. Yükseköğretim bilginin üretilmesinde ve topluma hizmet noktasında ihtiyaç duyulan nitelikli insan yetiştirilmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Yükseköğretimin ilk tohumları M.Ö. 400’de Eflatun’un Academia’sında atılmıştır (Guruz 2001).

Ülkemizdeki olumlu gelişmelere rağmen, başta eğitimde olduğu gibi birçok alanda kadınların yaşadığı cinsiyet eşitsizliği varlığını sürdürmekte ve eğitimdeki eşitsizlik bütün kademelerde göze çarpmaktadır (Seven ve Engin 2007). 1995 ile 2018 yılları arasında küresel olarak dünyada yükseköğretime kadın kaydında önemli bir artış görülse de halen cinsiyet eşitliği konusunda bölgeler arasında farklılıklar bulunmaktadır. Orta ve Güney Asya ülkelerinde eşitlik sağlanırken Sahra Altı Afrika bölgesinde eğitimde cinsiyet açısından eşitsizlikler bulunmaktadır. Bu bölgedeki ülkelerde eğitime erkek katılımı kadınlardan fazladır. Eğitim seviyelerindeki cinsiyet eşitliğine yönelik ilerleme bölgeler arasında eşitsiz olmuştur (UNESCO-IESALC 2021). Temel eğitimde çoğu ülkenin cinsiyet eşitliğine yönelmesine rağmen orta ve yükseköğretimde kadınların eğitime katılımı konusunda cinsiyet eşitliğinin sağlandığını söylemek hala zordur.

Şekil 1: Bölgeler Arası Eğitim Seviyelerindeki Cinsiyet Eşitliğindeki İlerleme

2021-2022 akademik yılında ülkemizde 207 yükseköğretim kurumu bulunmaktadır. Bu eğitim kurumlarında da toplamda 8.296.959 öğrenci eğitim görmektedir ve 184.702 öğretim elemanı hizmet vermektedir. Geçtiğimiz eğitim-öğretim dönemi 2020-2021 akademik yılında ise yükseköğretimden toplam 1.167.119 kişi mezun olmuştur. Türkiye’deki yükseköğretimdeki öğrenci sayısı artışına bakacak olursak; 2020-2021 akademik yılında öğrenci sayısı 8.240.997 iken %0,68 artarak 2021-2022 akademik yılında 8.296.959 olmuştur. Yükseköğretime giden öğrencilerden 7.616.360’ı devlet üniversitelerinde, 671.437’si vakıf üniversitelerinde, 9.162’si vakıf meslek yüksekokullarında öğrenimini sürdürmektedir. Bu öğrencilerden 2021-2022 akademik yılında 3.250.101’i ön lisans, 4.579.047’si lisans, 358.271’i yüksek lisans ve 109.540’i doktora programlarında öğrenim görmüştür (<https://istatistik.yok.gov.tr> , Erişim tarihi: 10 Mart 2023).

Ülkemizdeki yükseköğretim kurumlarında, 2021-2022 yılındaki cinsiyet dağılımına baktığımızda ise yükseköğretim öğrencilerinin %50,3’ünü erkeklerin, %49,7’sinin ise kadın öğrencilerin oluşturduğu görülmektedir. Çok büyük bir fark olmadığı düşünülse de halen ülkemizde yükseköğretime erkeklerin katılımının kadınlardan fazla olduğunu görmekteyiz. Ön lisans düzeyindeki öğrencilerin %48,2’si erkek iken, %51,8’i kadın; lisans düzeyindeki öğrencilerin %51,6’sı erkek iken %48,4’ü kadın; yüksek lisans düzeyindeki öğrencilerin %51,3’ü erkek iken %48,7’si kadın; doktora düzeyindeki öğrencilerin %51,3’ü erkek iken, %48,7’si

kadın olarak istatistiklerde karşımıza çıkmaktadır (<https://istatistik.yok.gov.tr>, Erişim tarihi: 10 Mart 2023).

4.1.1.Kadın Öğrencilerin Karşılaştığı Sorunlar

Üniversitede öğrenim gören kadın öğrencilerin sorunlarına baktığımızda; üniversiteli gençler ve sorunlarına ilişkin 1982 yılında yapılan bir araştırmada, üniversite öğrencilerinin % 70 oranla öğrencilerin en çok ekonomik sorunlar yaşadığı, bu sorunları barınma sorunlarının izlediği, kadın öğrencilerin en fazla kişisel sorunları olduğu, kişisel sorunları üniversiteye uyum sağlama ve arkadaş ilişkileri ile ilgili sorunların izlediği bildirilmiştir (Eksi 1982).

Özdemir (1985), erkeklere göre kadın öğrencilerin üniversite yaşamında daha fazla sorun yaşadığını ortaya atmıştır. Meydan ve Topkaya (2013) tarafından 2013 yılında Ege Üniversitesinin çeşitli fakültelerinde öğrenim gören, 254'ü (%55.3) kadın, 204'ü (% 44.4) erkek olan toplam 459 gönüllü üniversite öğrencisi üzerinde “Öğrencilerinin problem yaşadıkları alanlar ve problem alanlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı” konusunda araştırma yapılmıştır. Bu araştırmanın sonucuna göre öğrencilerin en çok duygusal sorunlar yaşadığı, bu sorunları sırasıyla romantik sorunlar, ekonomik sorunlar, akademik sorunlar, kişilik sorunları, uyum sorunları, aileyle ilgili sorunlar, arkadaşlarla ilgili sorunlar, sigara/madde kullanım sorunları ve cinsel sorunların izlediği bulgularına rastlanmıştır. Bu araştırmanın önemli çıktılarından bir diğeri ise; kadın öğrencilerin önemli ölçüde duygusal sorunları olduğu ve romantik ilişkileri ile ilgili olarak erkeklere göre daha fazla sorun yaşadıklarıdır.

4.1.1.1.Barınma Sorunları

Birçok genç üniversitede öğrenim görmek için yaşadıkları şehirden başka bir şehre yerleşmek durumunda kalmaktadır. Ailelerinden kopup üniversiteye gelen öğrenciler ilk olarak kendilerine barınacak bir yer arama girişiminde bulunmaktadırlar. İmkanları dahilinde öğrenciler yurt, apart, öğrenci evi veya varsa aynı şehirdeki bir yakının yanında barınabilmektedirler. Öğrenciler barınabilecekleri bir yer ararken barınacakları yerin; konforu, beslenme ve hijyen şartları, üniversiteye

yakınlığı, güvenilir oluşu, maliyeti ve sosyal çevresindeki imkânlar gibi birtakım koşulları dikkate almaktadır (Kara, Aykul ve ark. 2019). İstanbul Bilgi Üniversitesi Gençlik Çalışmaları Birimi tarafından 2009 yılında gerçekleştirilen araştırmada, öğrencilerin üniversitede öğrenim gördükleri süre içerisinde, %36,4 oranla en fazla barınma ihtiyacının karşılanmasına harcama yaptıkları tespit edilmiştir (Özer ve Kurtaran 2010).

Her öğrencinin barınma imkanları aynı olmamakla birlikte öğrenciler genellikle düşük maliyetli olması nedeniyle devlet yurtlarını tercih etmektedirler (İkiz 2008, Kara 2009). Ancak üniversitelerin yaygınlaşması ile birlikte öğrenci sayısındaki artış nedeniyle, devlet yurtlarının kapasitesi barınma ihtiyacını karşılayamamakta ve aynı zamanda fiziki ve sosyal şartlar açısından yetersiz kalmaktadır (Kara 2009). Bu nedenlerle öğrencilerin bir kısmı yüksek maliyetli olan özel yurlarda barınmak durumundadır (Ayaz ve Başdağ, 2016). Bunun dışında öğrenciler öğrenci evinde de kalmayı tercih etmektedirler. Ancak yüksek kira bedellerinden dolayı öğrenciler birkaç arkadaş bir araya gelerek uygun fiyatlı konutları kiralamaktadır (Ersoy ve Apacı 2003). Bu durum öğrencilerin sağlıksız ve kalabalık ortamlarda barınmaları ile zaman zaman güvenlik sorunları yaşamalarına yol açmaktadır (Uslu 2018). Öğrencilerin sağlıksız ve kalabalık ortamlarda barınmak durumunda kalmaları; ders çalışma ve arkadaş sorunlarını ortaya çıkarırken, aynı zamanda öğrenciler ısınma ve hijyen, barınılan yerin giderini karşılama ve barınılan yer ile üniversite arasında ulaşım problemleri yaşamaktadırlar (Güldiken ve Özekicioğlu 2004 , Filiz ve Çemrek 2007).

Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu, 22 Ağustos 1961 tarihinde kurulmuş olup 10.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile 2018 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığına devredilmiştir. Bu nedenle 2017 tarihinden sonraki KYK'nın cinsiyet dağılımı verilerine ulaşılamamıştır. 2017 yılında Uslu (2018) "Barınmada KYK'nın Yeri" üzerine yaptığı araştırmada ise; 2013 ile 2017 yılları arasında kız yurtlarının kapasite olarak, bu yıllardaki kadın öğrenci sayısından az olduğunu dolayısıyla kadın öğrenci barınma ihtiyacını karşılamadığını belirtmiştir. 2019-2023 yılları arasındaki devlet yurdu kapasiteleri ile devlet üniversitesinde öğrenim gören öğrenci sayılarına ilişkin veriler ise aşağıda Tablo 1'de gösterilmiştir:

Tablo 1: Yıllara Göre Yurt Kapasiteleri (2019-2023)

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023
Öğrenci Sayısı	7.320,449	7.595,918	7.616,360	3.368,392
Yurt Kapasitesi	677.413	698.289	734.239	850.000

(<https://istatistik.yok.gov.tr/>, <https://sgb.gsb.gov.tr/>, Erişim Tarihi :10 Mart 2023).

Tablo 1'e baktığımızda da yurt kapasitesinin genellikle öğrenci sayısının neredeyse onda birinde kaldığını, ne yazık ki yurt kapasitesinin öğrencilerin barınma ihtiyacını karşılamadığını görmekteyiz. Dolayısıyla ülkemizde özellikle devlet üniversitelerinde örgün eğitim gören üniversite öğrencileri üzerinde barınma ihtiyacı ciddi bir sorun haline gelmektedir.

4.1.1.2.Ekonomik Sorunlar

Üniversitede öğrenim gören kadın öğrencilerin önemli bir çoğunluğunun en temel problemlerinden birisi ekonomik sorunlardır. Öğrenciler üniversite yaşamları sürecinde beslenme, barınma, kırtasiye gibi ekonomik maliyetli ihtiyaçlarını karşılamak durumunda kalmaktadırlar.

Şahin ve arkadaşları (2009), 1512 üniversite öğrencisi ile üniversite gençliğinin en önemli sorunlarını ortaya koymayı amaçladıkları çalışmada; öğrencilerin üniversite okurken en fazla ekonomik açıdan zorlandıklarını bildirmiştir (Şahin ve ark. 2009). Özkan ve Yılmaz (2010) ise yaptıkları çalışmada ekonomik zorluklar nedeni ile öğrencilerin barınma ücretlerini karşılamakta ve sosyal etkinliklere katılım sağlamakta sorunlar yaşadıklarını saptamıştır. Aksu ve Paykoç (1986) ise, ODTÜ Kampüsü'nde yaptıkları bir araştırmada öğrencilerin gelirlerinin çoğunu beslenme ve barınma ihtiyacını sarf ettiğini, eğitim ve kıyafet masraflarının ikinci planda kaldığını tespit etmişlerdir.

Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları sosyo-ekonomik sorunların boyutu konusunda 2021 yılında 10 üniversitede öğrenimine devam eden 1326 öğrenci üzerinde yapılan araştırmada; ekonomik açıdan kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla problem yaşadıklarını bildirmiştir (Doğan ve Akçalı 2021). Bu durum bize kadın öğrencilerin üniversite yaşamında daha fazla ekonomik açıdan

zorlandıklarını göstermektedir. Yaşadıkları ekonomik zorlukların yanı sıra, erkek çocuklarına göre ailedeki yetiştirilme tarzının farklı oluşu, bu nedenle çok fazla hayat tecrübesi edinememiş olmaları üniversiteli kadın öğrencileri incinebilir duruma getirmektedir (Sipahi 2021). Bu nedenle kadın öğrenciler üniversitede erkeklere kıyasla daha fazla zorlukla baş etmek durumunda kalmakta ve gerek ekonomik açıdan gerekse psiko-sosyal açıdan desteklenmeleri gerekmektedir.

Doğan ve Akçalı (2021) üniversite öğrencileri üzerine yapmış oldukları çalışmalarında, öğrencilere maddi açıdan ilk olarak ailelerinin, ikinci olarak KYK burs ve kredilerinin yer aldığı tespit etmiştir. Üniversite öğrencilerinin sorunları üzerine yapılan bir araştırmada; üniversite öğrencilerinin en yaygın beş sorunu arasında; aileye yük olunması, ulaşım sıkıntısı, burs imkânlarının yetersizliği, gelirin giderleri karşılayamaması ve derslerle ilgilenmekten diğer faaliyetler için yeterince zaman kalmaması yer almaktadır (Yavuzer ve ark. 2005). Ailelerin ekonomik yoksunluk içerisinde olması ve devlet burs-kredi miktarlarının yetersiz olması öğrencileri part time işlerde çalışmaya itmektedir (Doğan ve Akçalı 2021).

4.1.1.3.Toplumsal Cinsiyet Rollerile İlintili Sorunlar

Yükseköğretimde 2022 yılında öğrenime devam eden öğrencilerin %49,7'sini kadınlar oluşturmaktadır. Lisans düzeyinde öğrenim görmekte olan kadın öğrenci oranı %48,4'ü iken; yüksek lisans ve doktora düzeyinde bu oran %48,7'dir (<https://istatistik.yok.gov.tr/>, Erişim tarihi:10 Mart 2023). Ne yazık ki yükseköğrenime kadın öğrenci katılımı erkeklerden düşük olmuştur. Özellikle kırsal bölgelerde kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha fazla okuldan kopuş yaşamaktadırlar (Özaydınlık 2014). Bu durum üniversitede bölüm seçimlerinde olduğu gibi cinsiyet eşitsizliğinin eğitime katılıma nasıl yansıdığını da göstermektedir. Kadınların yöneleceği meslek dallarının toplum tarafından kendilerine atfedilen cinsiyet rolleri ile yakından ilişkili olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Örneğin; kadın öğrenciler daha çok eczacılık, diş hekimliği, öğretmenlik, ilahiyat ve mimarlık bölümlerine yönelirken erkek öğrenciler daha çok teknik bilimlere yönelmektedir (Akt. Özaydınlık 2014).

Kadın üniversite öğrencilerinin karşılaştıkları bir diğer sorun toplumsal cinsiyet temelli şiddettir. 2008 yılında 910 öğrenci ile yapılan araştırmada kadın öğrencilerin

yarısından çoğunun şiddetle karşı karşıya kaldığı bildirilmiştir (Forke ve ark 2008). Amerika’da yapılan bir diğer araştırmada ise kadın öğrencilerin en çok cinsel şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir (Harned 2001). Yine başka bir çalışmada, Türkiye’de üniversitede okuyan kız öğrencilerin % 4,8’ inin bir kız veya erkek arkadaş tarafından son 12 ay içinde fiziksel şiddete uğradığı bildirilmiştir (Evren ve ark. 2011). Bir başka çalışmada psikolojik şiddete uğradığını belirten kız öğrenci oranının %23,7 ile erkeklerden fazla olduğu görülmüştür (Yigitalp ve ark. 2007). Adıyaman Üniversitesi’nde öğrenim gören, 848 kadın üniversite öğrencisi üzerinde yapılan araştırmada ise; kadın öğrencilerin % 24,8’inin flörtleri tarafından, %27,9’unun ise flört dışı kimseler tarafından psikolojik şiddete; %10,3’ünün flört dışı kimseler tarafından fiziksel şiddete uğradığı, kız öğrencilerin daha çok baba ve ağabeyi tarafından şiddete uğradığı bulunmuştur (Kütük ve ark. 2018).

Bu durum kadın üniversite öğrencilerinin ailelerinden şiddet görmeleri dışında flört şiddetine de maruz kaldıklarını ve flört şiddeti konusunun da ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Ülkemizde üniversite öğrencilerinin flört şiddeti yaşama oranları oldukça yüksektir (Dikmen ev ark. 2018). Burada da cinsiyetçi tutumları ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini açıkça görmekteyiz. On beş-otuz yaşları arasındaki kişilerde flört şiddetini inceleyen 169 çalışmanın alındığı bir derlemede yaygınlık oranları genç kızlarda flört şiddetinin %9 ve genç erişkin kadınlar ise %37 oranında yaygın olduğu bildirilmiştir (Krug ve ark. 2002). Kayı ve ark. (2000), üniversiteki kadın öğrencilerin %84’ünün en çok partnerleri tarafından cinsel şiddete maruz kaldığını bildirmiştir. Polat ve arkadaşları (2006) ise kadın öğrencilerin yarısı olmak üzere erkek öğrencilere göre partnerlerinden daha fazla sözel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir.

Bu doğrultuda kadın öğrencilerde flört şiddetinin daha yüksek düzeyde olduğu literatürle de desteklenmiştir. Flört şiddeti kadın öğrencilerin depresyon ve anksiyete gibi sorunlar yaşamasına neden olmaktadır (Dikmen ve ark. 2018). Görüldüğü gibi şiddet kadın öğrencilerin sağlığını olumsuz açıdan etkilemekte ve bu nedenle kadın öğrencilerin sağlıklı partner ilişkilerini sonlandırmaları gerekmektedir. Üniversite öğrencilerine yönelik olarak, şiddete maruz kalma, şiddetten korunma, şiddet durumunda yapılacaklar konusunda bilinçlendirme yapılmalıdır (Soylu ve Fadime 2021).

4.2.KADIN ÖĞRENCİLER VE İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI

İlişki bağımlılığı, arzu edilen kişi hakkındaki takıntılı düşünce kalıplarını hafifletmek için olumsuz sonuçlara rağmen başka bir kişiyle tekrar tekrar fiziksel, duygusal veya psikolojik bir yakınlık kurma çabasının aşırı bir şekilde gösterilmesidir (Redcay ve Simonetti 2018).

İlişki bağımlılığı üzerine yapılan araştırmalara baktığımızda; Cowan ve Warren (1994), kadınların erkeklerden daha fazla ilişki bağımlısı olduğu varsayımını belirtmişler ve ilişki bağımlılığı üzerine yaptıkları araştırmada kadınların erkeklerden daha fazla düzeyde bağımlı olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu çalışmayla tutarlı olacak şekilde Fuller ve Warner (2000) da kadınların erkeklerden daha yüksek düzeyde ilişki bağımlılığı geliştirdiklerini belirtmiştir. Laizane (2012) ise ergenler üzerinde yaptığı çalışmada, benzer sonuçla karşılaşmıştır.

Ülkemizde üniversite öğrencileri üzerinde ilişki bağımlılığı konusunda yapılan araştırmalara baktığımızda benzer sonuçlarla karşılaşmaktayız. 2013 yılında Mukba (2013) tarafından yapılan araştırmada, kadın öğrencilerin ilişki bağımlılığı düzeyleri erkeklerden yüksek bulunmuştur. Buna benzer sonuçlar 2017 yılında Arslan'ın (2017) ve 2019 yılında Cengiz'in (2019), yaptığı çalışmalarda da ortaya konmuştur. Sonuç olarak yapılan bu araştırmalar bize cinsiyetin ilişki bağımlılığı üzerinde anlamlı bir temel etkisinin bulunabileceğini ve ilişki bağımlılığı oranının kadınlarda daha yüksek olabileceğini düşündürmektedir. Kadınlarda erkeklere göre ilişki bağımlılığı düzeylerinin yüksek çıkması; akıllara hemen, kadın ile erkeğin cinsiyet arasındaki farklılıklarını ve bu farklılıklardan doğabilecek eşitsizlikleri getirmektedir. Bu nedenle ülkemizdeki toplumsal cinsiyetçi tutumları, ataerkil yapı ve kız çocuklarının yetiştirilme tarzının sorgulanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu durum bu olguyu kadın öğrenciler üzerinde araştırmaya itmiştir.

4.2.1.İlişki Bağımlılığı ve Risk Faktörleri

İlişki bağımlılığı konulu öncü çalışma 1975 yılında Peele ve Brodsky (1975) tarafından yazılan “Love and Addiction” isimli kitaptır (Peele and Brodsky 1975). Bu alandaki ilgili araştırmaların çoğu bu kitabın yazılıp yayınlamasından sonra başlamıştır. İlişki bağımlılığı konusundaki araştırmalar yaklaşık 50 yıldan beri sürmektedir (Redcay ve McMahon 2021).

İlişki bağımlılığı; bağımlılık alanında oldukça yeni bir araştırma konusudur. İlişki bağımlılığı, bireylerin en yakından ilgilendikleri kişilerle ilişkilerinde bağımlı hale geldiklerinde ortaya çıkan bir durum olarak tanımlasa da henüz literatürde ortak bir tanımı bulunmamaktadır (Peele ve Brodsky 1975). İlişki bağımlılığının diğer davranışsal veya madde bağımlılıkları ile birçok ortak yönü ve özelliği bulunmaktadır (Peele ve ark. 1992, Wolfe 2000, Sussman 2010, Fisher 2014). Şu anda, ilişki bağımlılığı psikiyatrik nozolojiye dahil edilmemiş (Costa ve ark. 2021) olsa da, kumar gibi diğer davranışsal bağımlılıklara benzer bir davranışsal bağımlılık olarak literatürde tanınmaktadır (Redcay ve Simonetti 2018, Redcay ve McMahon 2021).

İlişki bağımlılığı bazı kuramcılar tarafından aşk bağımlılığı olarak ele alınmış, bazıları tarafından ise ilişki bağımlılığı ile aşk bağımlılığı ayrı olarak ele alınmıştır (Schaefer 1990, Griffin-Shelley 1994, Schaeffer ve Akyüz 2011). Ülkemiz literatüründe ise aşk bağımlılığı da ilişki bağımlılığı içerisinde yer almıştır (Havaçeliği 2003).

İlişki bağımlılığı birçok psiko-sosyal soruna yol açabilmektedir. İlişki bağımlıları dikkati dağınık ve mantıksız hale gelebilir. İlişkileri istenmeyen bir şekilde sona erdiğinde, acı, keder ve kayıp hisseder, hatta depresyona girebilir veya toplumdan geri çekilebilirler. İlişki bağımlılığı en kötü durumda ölümcül olabilir (Earp ve ark. 2017). 2011'de Amerika Birleşik Devletleri'ndeki cinayetlerin% 10'unun fazlasının kurbanın sevgilisi tarafından işlendiği bilinmektedir. (FBI 2011). Bu nedenle ilişki bağımlılığı önlenmesi ve tedavi yöntemlerinin belirlenebilmesi için üzerinde çalışılması gereken bir konudur. Özellikle kişilerin sosyal hayatlarını olumsuz etkilediği, bireylerin çevreleri ve duygusal ilişkilerinde etkili ve işlevsel

olabilmelerini, ruhsal iyilik haline kavuşmalarını engelleyen ve yaşam kalitelerini düşüren bir sorun olduğu için sosyal hizmet mesleği ve bilimi açısından ele alınması ve ne tür sosyal çalışmaların yapılması gerektiği konusunda tartışılması gereken bir sorundur.

İlişki bağımlılığının ortaya çıkmasında bebeklikteki ebeveynle kurulan ilişki, bağlanma çeşitleri, ailesel ve çevresel faktörler, kültürel normlar, sosyal ve ekonomik durumlar etkili olabilir (Mohammadkhani ve ark. 2019). İlişki bağımlılığı: romantik ilişkilerin kişinin günlük hayatında olumsuz sonuçlara yol açmasına rağmen kontrolsüz bir şekilde tekrar tekrar ilişki deneyimleri yaşaması olarak tanımlanmaktadır (Sussman 2010). Bir başka tanıma göre ise, kişinin romantik partnerini idealleştirilerek duygusal olarak bağımlılık geliştirmesi ve tekrar tekrar öfori ile hayal kırıklığı döngüleri yaşaması olarak ifade edilmektedir (Reynaud ve ark. 2010, Sussman 2010, Sussman ve ark. 2011).

İlişki bağımlılığı; aşk objesinin beyindeki ödül sistemini etkileyerek, olumsuz sonuçlarına rağmen aşk objesinin takıntılı bir halde arzulandığı, haz alma, heyecan duyma ve sonrasında yıkıcı etkiler bırakan bir süreçten oluşan doğal bir bağımlılık olarak da tanımlanmaktadır (Redcay ve Simonetti 2018). Romantik ilişkilere bağımlılık, insan ilişkilerinde, bireyin aşk duygusuna bağımlı hale geldiği bir davranış örüntüsü ve patolojik bir olgu olarak da literatürde ifade bulmaktadır (Mohammadkhani ve ark. 2019).

Sussman (2010) ortaklık içinde her iki bireyin de karşılıklı büyümesine izin vermeyen, ilişkide güç oyunları ile partnerin sadakati üzerine takıntılı düşünce ve kaygının eşlik ettiği olgunlaşmamış aşkın bir bağımlılık türü olarak kabul edilebileceğini öne sürmektedir. Sussman'a göre aşk bağımlıları "bir ilişkide olmadıklarında umutsuz ve yalnız hissederler", "ilişkidен ayrıldıktan uzun bir süre sonra aşk nesnesini romantize etmeye devam ederler" ve "bir daha asla sevmeyeceğim" gibi ifadelerde bulunmalarına rağmen tekrar yeni bir ilişki yaşama girişiminde bulunurlar (Sussman 2010). Psikolojik ve davranışsal bir düzensizlik olarak ilişki bağımlılığı, içindeki anlam açlığı nedeniyle acı duyan kişinin farkında olmadan kendisine zevk veren kişiye karşı koyamaması şeklinde tanımlanmaktadır (Schaeffer 2011).

İlişki bağımlılığını, madde bağımlılığına benzeten Peele, maddenin yerini arzu duyulan kişi ya da romantik ilişkinin aldığını, bağımlı olduğu ilişki içerisinde kişinin acı çektiğini, ilişkiyi bir türlü sonlandıramadığını ve bu ilişkinin peşinden istemsiz bir şekilde sürüklendiğini belirterek ilişki bağımlılığını kahredici bir ilişki olarak tanımlamıştır (Akt. Havaçeliği 2003). İlişki bağımlılığı tanımında en temel özelliklerin; sorunlara yol açsa da bağımlı davranışı sürdürme, kişinin kontrolünü kaybetme, takıntı ve kaygı olduğu belirtilse de zaman zaman bu özelliklere tolerans gelişimi ve geri çekilme de eşlik etmektedir (Schaeffer, 2011).

Romantik ilişki bağımlılığı, kişinin geçmişe ve şimdiye ilişkin acılarını gidermek, güç duygusu, aidiyet, kimlik ve hayatın anlamındaki eksiklikleri tamamlamak için bir dereceye kadar psikolojik ve davranışsal bir bozukluk olan bir ilişkide bulunmayı ve sağlıklı, anormal ve bilinçsiz bir şekilde katılımı ifade eden psikolojik ve davranışsal bir bozukluktur. Sağlıklı bağlanmanın yerine psikolojik bir tutsaklıktır. Bu süreçte bağımlı kişi biyolojik ve duygusal olarak ilişki nesnesine bağımlıdır. Dolayısıyla bu bireyler romantik ilişkilerde hoş olmayan duygulardan kaçınır ve kimlik, bağlanma, güç, anlam ve aidiyet ile ilgili hoş duyguların peşinden giderler (Mohammadkhani ve ark. 2019).

Bağımlılık yapan sevgi gösteren birey, sorunlara yol açsa da saplantı nesnesi olarak kişinin peşine düşmekte ve içinde bulunduğu ilişkinin veya partnerinin kişinin kendi hayatında yarattığı olumsuz sonuçları fark edememektedir (Redcay ve Simonetti 2018, Redcay ve McMahon 2021). Aşk; saplantı, zorlayıcı davranışlar, kaygı ve olumsuz yaşam sonuçları ile karakterize edildiğinde, bazıları tarafından aşk bağımlılığı olarak görülmüştür (Stanbury ve Griffiths 2007).

Aşk bağımlıları, bağımlılık ihtiyaçlarını inkar etme eğilimindedir (Weiss 2000). Aşırı muhtaç olma eğilimindeki diğer travma mağdurlarının aksine, aşk bağımlıları, yoğun sevgi ve onay ihtiyaçlarını gizleyerek karşı bağımlı bir şekilde hareket ederler. Bu onların sağlıklı ilişkilere bağlanmasını zorlaştırır ve kişi gerçek ilişkilerden kaçınarak fanteziyi tercih eder bu durum da kişinin ilişki kurmasından izole olmasına neden olur (Leedes 2001). Bu danışanlar yüksek düzeyde utanç gösterir ve inkar, küçümseme ve yansıtma gibi güçlü savunmalar geliştirerek sağlıklı bir ilişki kurmakta zorluk çekerler (Griffin-Shelley ve ark. 1995), Bunun bir örneği, bu

popölasyonda oldukça yaygın olan, seks ve aşk bağımlılarının birincil ilişkilerinde cinsel olarak anoreksik (kapalı) iken aktif bir seks bağımlılığı içinde hareket etme kapasitesidir (Griffin-Shelley 2009).

İlişki bağımlılığı, olumsuz sonuçlarına rağmen devam eden, zorunlu bir ilişki ihtiyacı olarak tanımlanmıştır (Reynaud ve ark. 2010). Peele ve Brodsky (1975), “Love and addiction” adlı kitabında ilişki bağımlılığını, bireylerin en yakından ilgilendikleri kişilerle ilişkilerinde bağımlı hale geldiklerinde ortaya çıkan bir durum olarak tanımlamıştır. Bu kitapta araştırmacılar romantik ilişkiler için bağımlılık sürecinin, bir kişinin bir ilaca bağımlı hale gelmesiyle aynı olduğunu iddia etmiştir (Costa ve ark. 2021).

İlişki bağımlılığının ortak bir tanımı olmamakla birlikte; bu konuda, içinde bulunulan ilişkinin olumsuz sonuçlarına rağmen söz konusu nesneyi veya kişiyi zorunlu olarak takip etmenin zararlı olduğu ve genellikle madde bağımlılıkları, zihinsel sağlık sorunları ve kişilik bozuklukları ile birlikte ortaya çıktığı konusunda fikir birliği devam etmektedir (Redcay ve Simonetti 2018, Redcay ve McMahon 2021). Bağımlılık yapan davranışın, ister madde ister kişi olsun, bir takıntı nesnesini içerdiği ileri sürölmüştür (Redcay ve Simonetti 2018).

İlişki bağımlılığı literatür boyunca tutarsız bir şekilde tanımlanmış olsa da, ilişki bağımlılığını kavramsallaştırmaya yönelik iki ana yaklaşım vardır (Earp ve ark. 2017). **İlk yaklaşım**, yalnız duygusal ilişkiler ile ilgili en uç durumları (veya aşamaları) potansiyel bağımlılık örnekleri olarak sayarak bağımlılık sorununa daha dar bir pencereden bakar. Bu yaklaşım romantik bir ilişkiyi, günlük yaşam aktivitelerinin işlevselliğini bozuyorsa, bireyin sağlıklı ilişkiler yaşamasını engelliyorsa, bireyin ve partnerinin güvenliğini, zihinsel veya fiziksel sağlığını tehdit ediyorsa veya ciddi sosyal veya yasal maliyetlere neden oluyorsa, bağımlılık olarak kabul etmektedir (Sussman 2010). Bu konudaki araştırmalar, cinsel dürtüler, pedofili, toksik veya istismar edici ilişkiler, anormal bağlanmalar ile olumsuz yaşam ve sağlıksız ilişki sonuçları üzerine odaklanmaktadır (Reynaud ve ark. 2010). Bu bakış açısı; yalnızca aşırı, radikal beyin süreçlerini, bağlanma davranışlarını veya sevginin tezahürlerini potansiyel olarak bağımlılığın göstergesi olarak görmektedir. Bu nedenle oldukça nadir olduğu düşünülmektedir. Örneğin Timmerek (1990), bu tür

ilişki bağımlılığının ABD nüfusunun% 5-10'unu etkileyebileceğini tahmin etmiştir (Timmreck 1990).

İkinci yaklaşım ise daha geniş bir şekilde ilişki bağımlılığı olgusunu ele alır. Birisini sevmenin kelimenin tam anlamıyla ona bağımlı olmak olduğunu iddia eder. Bu görüş doğrultusunda, Burkett ve Young (2012) her romantik ilişkiyi; aşık olma evresinden ilişkinin sonlanmasına ve sonrasında toplumdan geri çekilmeye kadar ilişki bağımlılığı olarak nitelendirir. Normal romantik tutkuyu, aşık olmayı ve partnere karşı normal bir sevgi beslemeyi bile kimyasal ve davranışsal olarak bağımlılık olarak kabul eder (Fisher ve ark. 2010, Burkett ve Young 2012).

İlişki bağımlılığı aşırı bağımlılıkla karakterize edilen, saplantılı aşk arayışıdır; partnerlerin kendilerini ihmal etmesi ve aşırı bir şekilde birbirlerine bağlanmaları ilişki bağımlılığının en belirgin özellikleridir (Feeney ve Noller 1990). İlişki bağımlılığının birçok tanımı yapılmış olsa da henüz DSM-5-tr'ye dâhil edilmemiştir. İlişki bağımlılığının henüz DSM'ye dahil edilmemiş olması nedeniyle ortak bir tanı kriteri bulunmamaktadır. Ancak bazı araştırmacılar ilişki bağımlılığı tanı kriterleri geliştirmiş ve DSM'ye dahil edilebilmesi için öneride bulunmuşlardır (Feeney ve Noller 1990, Reynaud ve ark. 2010, Sussman 2010). 1990 yılında ilişki bağımlılığı konusunda ilk kriterleri belirleyen Feeney, bireyin kendisinden çok partnere odaklandığı üzerinde durmuş ve diğer kriterlerden farklı olarak partnerin hayatına hükmetme durumuna dikkat çekmiştir (Feeney ve Noller 1990).

Sussman (2010), Reynaud ve arkadaşları (2010) ise bağımlılık tanı kriterlerinden yola çıkarak ilişki bağımlılığının bireyin hayatında yol açtığı sorunlara ve bozulma faktörüne dikkat çekerek, ilişki bağımlılığında partnerle kurulan ilişki arasındaki etkileşimden ziyade bu ilişkinin bireyde ve çevresinde ne denli psiko-sosyal sorunlara yol açtığının belirleyici olduğu üzerinde durmuşlardır. Reynaud ve arkadaşları (2010) ayrıca Sussman'ın (2010) geliştirmiş olduğu ilişki bağımlılığı kriterinden farklı olarak bağlanma zorluklarını kriterlerine dahil etmiştir. Bağlanma olmadan acı veren tekrarlayan aşk ilişkilerinin de kriterlerde yer almasını önermiştir. Redcay ve Simonetti (2018) ise, ilişki bağımlılığını diğer madde ve davranışsal bağımlılıklardan ayırmak için belirlediği on bir kriterde, bireyin davranışlarında ilişki bağımlılığından kaynaklı gelişen olumsuz davranışları da diğerlerinden farklı olarak

kriterlerinde belirleyici olarak görmüştür. Örneğin; sürekli partnerle birlikte olabilmek için veya partnerin olumsuz alışkanlıklarını ve davranışlarını gizlemek için yalan söyleme, düşük benlik saygısı gösterme, çatışma, şiddet, kendine zarar verme veya intihar davranışı vb. gibi birey için normalde anormal kabul edilecek davranışları sergilemeyi kriterlerine dahil etmiştir.

Önerilen kriterlerin ortak özellikleri ise şu şekildedir;

1.Partner olmadığında kendini güvende hissetmeme, huzursuz olma, partnerin yokluğunda kalp ağrısı, acı duyma ve sıkıntı yaşama gibi yoksunluk belirtileri gösterme,

2.Bireyin tüm zamanını partnerle beraber geçirme isteği ve partnere kendinden çok değer verme, yalnız başına zaman geçirememesi,

3.Sürekli partnerle temasta olmak için yoğun istek duyma, partnerin yokluğunda yaşanan depresyon, yalnızlık, kaygı, suçluluk gibi psikolojik durumları önlemek için partnerle yaşanan yakınlığı, fiziksel ve duygusal teması arttırmaya (Birlikte yaşamaya başlama, nişanlanma ve evlilik için adım atma) çalışma,

4. Sürekli temasta olma isteği ve partnerin planlarına engel olmasına izin verme nedeniyle bireyin sosyal ve iş hayatında sorunlar yaşaması ve bu sorunlara rağmen ilişkinin ısrarlı bir şekilde sürdürülmesi, ortak özellikler olarak görülmektedir (Reynaud ve ark. 2010, Sussman 2010, Redcay ve Simonetti 2018).

4.2.1.1.Bireyden Kaynaklanan Risk Faktörleri

İlişki bağımlılığı olmada kişiden kaynaklanan risk faktörleri ile ilgili yapılan çalışmalarda kişilik özellikleri, bağlanma stilleri, benlik saygısı, bireyin yaşadığı psikolojik süreçler ve psikolojik sorunlar olmak üzere birçok değişik faktörün ilişki bağımlısı olmada risk teşkil ettiği bilinmektedir. Özellikle bebeklikteki bağlanma tarzı ve benlik saygısının ilişki bağımlılığı ile yakından ilişkisi olduğunu söyleyebiliriz. Bu durumu Havaçeliği'nin (2013) üniversite öğrencileri üzerinde, 2013 yılında yaptığı tez çalışması destekler niteliktedir. Havaçeliği (2013) çalışmasında; kaygılı/kararsız, saplantılı ve korkulu bağlananların ilişki bağımlılığına daha yatkın olduğunu ayrıca benlik saygısı azaldıkça ilişki bağımlılığı düzeyinin yükseldiği sonucuna ulaşmıştır. Tennov da (1979) benlik saygısı ile ilişki bağımlılığı arasında olumsuz bir ilişki olduğunu öne sürmüştür.

İlişki bağımlılığının kişilik özellikleriyle ilişkisine bakıldığında ise buna dair sadece birkaç ampirik çalışmanın olduğu görülmektedir. Özellikle genç ergenler üzerinde yapılan araştırmalarda, ilişki bağımlılığı ile yüksek kaygı ve başkaları tarafından daha fazla kontrol edilme ihtiyacının ilişkili olduğu bulunmuştur (Hatfield ve ark. 1989, Winter ve ark. 2008). Mukba'nın (2013) ise 2013 yılında üniversite öğrencileri üzerinde yapmış olduğu bir tez çalışmasında; ilişki bağımlılığı puanları yüksek olan bireylerin kişilik özelliklerine bakıldığında, bu kişilerin karşısındakini kaybetme korkusu yaşadığı, ilişkiyi sürdürürken rahat biçimde duygularını ve düşüncelerini yansıtamadıkları görülmüştür (Mukba 2013). Bu durumda reddedilme ve karşısındakini kaybetme kaygısı taşıyan bireylerin ilişki bağımlılığına daha yatkın oldukları sonucuna varılabilir.

Ayrıca ilişki bağımlısı olan bireylerin daha yüksek düzeyde dürtüsellik sergiledikleri bulunmuştur (Sophia ve ark. 2009). İlişki bağımlılığı yaşayan 40 kadın ile yapılan bir çalışmada ise, %45'inin daha fazla yakınlık kurmak kurma isteği duyduğu, %30'unun sanrısız bozukluklar gösterdiği, %50'sinin öncelikle bağımlı, sınırda ve narsistik kişilik bozuklukları sergilediği ve %7,5'inin ise madde kullanım bozuklukları sergiledikleri bulunmuştur (Purcell ve ark. 2001). Kişiliğin ilişki bağımlılığıyla ilişkilerini inceleyen çok az deneysel çalışma olmasına rağmen, bazı yazarların aşk bağımlısının sınırda veya narsistik kişilik bozukluklarının bir yansıması olarak aşk ilişkilerine dahil olabileceğini öne sürmesi şaşırtıcı değildir (Sussman 2010). Yapılan araştırmalar madde kullanımının, ruh hastalıklarının, kişilik bozukluklarının ve dürtüsellik gibi durumların ilişki bağımlısı olmada risk teşkil ettiğini gösterse de ilişki bağımlılığının kişilik özellikleri ve ruh sağlığı sorunları ile ilişkisini anlamak için daha çok çalışmaya ihtiyaç vardır.

Duygusal ve anlam açlığı yaşayan aynı zamanda kişilik problemleri olan kişi; bir kişiye ihtiyaç duymaya ve heyecan arayışına başlamaktadır. Bu durum onları ilişki bağımlılığına yatkın hale getirmektedir (Hunter ve MS 1981, Schaeffer 2011). Aynı zamanda çaresizlik ve üzüntü hissinin giderilmesindeki tek çözümün, ilişki yaşamak olduğu inancı ilişki bağımlılığına götüren en önemli sebeplerden birisi olarak görülmektedir (Halpern, 2001). Halpern ayrıca “Bağlanma açlığı” kavramına değinerek, bu güdünün kişinin iradesini olumsuz etkileyerek zarar veren ilişkiyi

bitirememesine böylelikle ilişki bağımlılığına yönelmede etkili olduğunu öne sürer (Halpern, 2001).

Schaeffer ise Freund'un ortaya attığı "Tekrarlama Zorlanımı"nın ilişki bağımlısı olmada etkili olduğunu öne sürmektedir. Kişilerin senaryolarına uygun oyuncuları hayatlarına çekerek daha önceki duygusal deneyimlerini tekrarlamaya çalışmanın ve böylelikle tatmin edilmemiş çocukluk ihtiyaçlarını karşılamanın ve bu çocukluk inançlarını güçlendirmeye çalışmanın tekrarlama zorlanımı olduğunu belirtir (Schaeffer 2011). Ayrıca bilinçaltından kaynaklı aşk arayışı kişiyi ilişki bağımlılığına götürmektedir (Schaeffer 2011).

Çözülmemiş çocukluk travmaları da, devamlı olarak sağlıklı ve güvenli ilişkiler kurma yeteneğini bozarak kişiyi ilişki bağımlılığına itmektir (Schaeffer 2011). Çocuklukta yaşanan zorluklar nedeniyle bireylerin sevgi ve ilgi ihtiyacının giderilmeye çalışılması kişiyi ilişki bağımlılığına itmektir (Norwood, 1988). İlişki bağımlıları, kaygı veya depresyona tepki olarak ayrıca yalnızlık korkularını azaltmak için de bir aşk arayışına girerler (Feeney ve Noller 1990, Young 1990, Wolfe 2000). Bu durum kişinin ilişki bağımlılığına sürüklenmesinde etkili olmaktadır.

4.2.1.2.Çevresel Risk Faktörleri

Bireyin çevresini aileden ayrı değerlendirmek düşünülemez. Yapılan araştırmalarda ilişki bağımlılığının aileden kaynaklı birçok risk faktörü ile ilgili olduğu görülmektedir. Aile içi ilişkilerin, ebeveyn tutumlarının ve aile ilgisinin; aynı zamanda aile içinde yaşanan şiddet veya bir ruhsal hastalığın bireyin ileriki yaşlarında ilişki bağımlısı olmada etkili olduğu yapılan literatür taraması boyunca desteklenmektedir.

Çocukluk döneminde anne-baba ile kurulan sağlıklı ya da sağlıksız ilişkiler ileriki yıllarda partner ile kurulan ilişkinin temelini oluşturmaktadır (Havaçeliği 2003). Anne ve bebek arasında bebeğin ihtiyaçlarına yönelik olarak kurulan bağın zedelenmesi, bebeğin yeterince desteklenmemesi, kişinin içinde duyduğu sevgi eksikliği ve ilgi açlığı yaşaması ileriki dönemlerde insanlara bağımlı olmayı getirmektedir (Peck 1992, Schaeffer ve Akyüz 2011). Üniversite öğrencileri üzerinde

yapılan bir araştırmada, ilişki bağımlılığı ile algılanan anne ve baba ilgi/kontrol ve koruma arasında ilişki bulunduğu, ebeveyn den gelen ilgi ve koruma azaldıkça bağımlılığın arttığı saptanmıştır (Havaçeliği 2003). Aile Rol Modellerinin de ilişki bağımlılığı ile ilişkisi önemlidir. Ailelerimiz bizi bağımlı ilişkilere itebilir. Özellikle çocuklarının onlar gibi davranmasını bekleyen kapalı aile yapısına sahip kişiler risk altında görülmektedir (Schaeffer ve Akyüz 2011).

Ebeveyn ihmali ve istismarı da bir seks ve ilişki bağımlısının “hiç kimseye güvenme” sloganını benimsemesine neden olarak kişiyi bağımlılığa sürüklemektedir (Griffin-Shelley 2009). Aynı şekilde, anne babanın bebekten uzaklaşması ve kısa süreli ayrılık durumları da yetişkinlikteki ilişkilerde terk edilme korkusunu tetikleyerek kişilerin kısa süreli ayrılıklara tahammül edememesini ve ilişkilerini sonlandıramamasına neden olarak bireyin ilişki bağımlısı olmasında itici gücü oluşturmaktadır (Havaçeliği 2003). Ailenin ne denli ilişki bağımlılığı geliştirmede etkili olduğunu literatür boyunca görmekteyiz. Aile içerisinde psikolojik ve kronik hastalığı olan aile üyesinin bulunması, aile içerisinde yaşanan psiko-sosyal sorunlar, aile içi iletişimin kötü olması, ihmal ve istismar bireyi ilişki bağımlılığına sürükleyebilmektedir (Mukba 2013).

Travmaların da ilişki bağımlısı olmada risk faktörü olabileceği değerlendirilmektedir. Çoğu ilişki bağımlısının travma geçmişi bulunmaktadır (Griffin-Shelley 2009). Çevresi tarafından travmaya uğramış kişilerde kötü bir şekilde ele alınırsa, travma sorunlarının ortaya çıkması, bir bağımlılığın nüksetmesini tetikleyebilir. ilişki bağımlılığı bir yakınlık bozukluğu olduğundan, uzun vadeli iyileşme travma çözümünü içerir. Bu yakınlık sorunları nedeniyle aktarım ve karşı aktarım tepkilerinin geleneksel bağımlılık çalışmalarından daha dikkatli izlenmesi gerekir (Griffin-Shelley 2009).

Havaçeliği'n (2003) yapmış olduğu bir tez çalışmasında partner ve ailesi tarafından maruz kalınan şiddetin ilişki bağımlılığını etkilediği ve ilişki bağımlısı olan bireylerin de kendilerine zarar veren partnerlere yöneldiğini bildirmiştir. (Havaçeliği 2003). Mukba (2013) tarafından yapılan başka bir tez çalışmasında da çocukluktan beri görülen aile içi şiddetin stres yaratarak ilişki bağımlılığı geliştirmede etkisi olduğu belirtilmiştir (Mukba 2013).

4.2.1.3. Toplumsal Kaynaklı Risk Faktörleri

Toplumsal açıdan ilişki bağımlılığına bakıldığında, yapılan araştırmalarda kadınların erkeklere göre ilişki bağımlılığına daha yatkın olduğu görülmektedir. Özellikle üniversite öğrencileri üzerinde yapılan araştırmalarda kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre ilişki bağımlılığı ölçeklerinden daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Bununla birlikte kadınların erkeklerden daha fazla aşk ve arzu bağlantıları yaşayabileceğini öne süren çalışmalar bulunmaktadır (Diamond 2004). Erkeklere kıyasla kadınlar arasında ilişki bağımlılığı ile ısrarlı takip arasında daha büyük bir ilişki olduğu görülmektedir (Purcell ve ark. 2001).

Mc Bride birçok kadının ilişkide diğerine odaklanarak başarı duygusu hissetmesinin, enerji dolu olmasına yol açtığını ve bu durumun ilişki bağımlılığı davranışını sürdürmesine yol açtığını ortaya atmıştır (Granello ve Beamish 1998). İlişki bağımlılığı, daha çok kadınlarda görüldüğü için kadın üzerinde baskı oluşturan erkek egemen gelenekler, kültürel normlar ve dinin yorumlanış biçimi ile beslenen kadın rolündeki patoloji olarak da değerlendirilmiştir (Martsolf ve ark. 1999, Fuller ve Warner 2000, Dear ve Roberts 2002).

Feminist psikologlar tarafından yapılan bir çalışmada da ilişki bağımlılığı geleneksel kadın rolündeki patoloji olarak tanımlanmıştır (Malloy ve Berkery 1993, Martsolf ve ark. 2000). Bu görüşe göre kadın, kültürel normlar aracılığıyla bakıcılık, boyun eğicilik, zayıflık gibi özellikleri benimsemek durumunda kalmakta, geleneksel bir yapı içinde yetersiz işlev göstermekte ve hem ekonomik hem de duygusal bağımlılığıyla ilişki bağımlısı olmaya aday olmaktadır. Literatürde kadından beklenen roller içinde bakım verme, besleme, kendini feda etme gibi geleneksel beklentilerin ilişki bağımlılığı özellikleriyle örtüştüğü sıklıkla vurgulanmıştır (Fuller ve Warner 2000, Dear ve Roberts 2002).

Kadınların toplumumuzda daha çok ilişki bağımlısı olmalarında; geleneksel aile yapısı, cinsiyetçi tutum ve normlar etkili olabilmektedir. Görüldüğü gibi toplumsal

normlar ve toplumsal cinsiyet özelliklerinin kadınların ilişki bağımlılığına yönelimlerinde itici gücü oluşturduğunu söylemek mümkün olacaktır .

4.2.2.İlişki Bağımlılığının Ortaya Çıkardığı Problemler

İnsanlar maddelere bağımlı olabildiği gibi insanlara da bağımlı olabilmektedir. Sağlıksız ilişkilerden kopmamak, bağımlı ilişkilerin peşinden sürüklenip gitmek insan hayatında bazı sorunları ortaya çıkarmaktadır (Reynaud ve ark. 2010, Sussman 2010). İlişki bağımlılığının yol açtığı sorunlar; duygusal, kişilerarası, istihdam, finansal ve yasal sorunlar olarak sıralanabilir (Frascella ve ark. 2010, Fisher ve ark. 2016).

İlişki bağımlılığı kişinin sağlığını da olumsuz etkilemektedir. Bağımlı bir ilişki, beklenmedik bir şekilde, kötü sonuçlarla bittiğinde eroin yoksunluğu gibi olumsuz bir etki yaratır (Peele ve Brodsky 1974). Bu durum kişinin somatik rahatsızlıklar yaşamasına neden olabilir. Romantik ilişkilere bağımlı olan kişiler, astım, diyabet ve mide ülseri gibi fiziksel hastalıklara karşı daha savunmasız ve genellikle uyuşuk, zayıf, kafası karışık, yalnız ve depresiftirler (Mohammadkhani ve ark. 2019).

İlişki bağımlılığı, bağımlı kişinin partneri tarafından sürekli tekrarlanan sağlıksız veya yıkıcı davranışlarına maruz kalması ve buna rağmen ilişkiyi sürdürmesi durumunda ortaya çıkar (Redcay ve McMahon 2021). Bu olumsuz ve yıkıcı davranışlar duygusal, sözlü ve fiziksel taciz, manipülasyon ve kıskançlığı içerir. Bununla birlikte partneri yalan söyleyebilir, madde bağımlılığına yönelebilir veya ekonomik, işsizlik ve yasal sorunlar yaşayabilir (Redcay ve Simonetti 2018). Bu durum bağımlı bir ilişkide olan kişiyi maddi ve yasal anlamda zor durumda bırakacaktır.

Romantik ilişki bağımlılığının patolojik bir olgu olduğu düşünüldüğünde, sonuçları hoş olmayan sonuçlar doğurabilmekte ve maddi sıkıntılara, iş kaybına, aile kurulamamasına, fiziksel ve psikolojik hastalıklara, ayrıca cinsel suçlara ve seri cinayetlere yol açabilmektedir (Sussman 2010, Peabody 2011, Fisher ve ark. 2016, Mohammadkhani ve ark. 2019, Costa ve ark. 2021). Romantik ilişkilere bağımlılık, tıpkı uyuşturucu ve alkol bağımlılığı gibi bireyi farklı boyutlarda hoş olmayan sonuçlara götürmekte ve gerilemesine sebep olmaktadır. Uzmanlar, romantik

ilişkilere olan bağımlılığın, sosyal, bilişsel ve davranışsal yönden olumsuz sonuçlar yaratan diğer bağımlılık türleriyle benzer olduğuna inanmaktadır (Peele ve ark. 1992, Wolfe 2000, Fisher 2014). Hoş olmayan bir üzüntü, pişmanlık ve utanç duygusuna sahiptirler ve inkar onların ana savunma mekanizmasıdır (Mohammadkhani ve ark. 2019).

İlişki bağımlısı kişilerin romantik ilişkileri genellikle ayrılıkla son bulması nedeniyle; değerli kur yapma zamanlarını ve metabolik enerjilerini boşa harcamış, önemli ekonomik kaynaklarını kaybetmiş, sosyal ilişkilerini tehlikeye atmış, günlük ritüelleri ve alışkanlıklarını değiştirmiş ve büyük olasılıkla kişisel mutluluklarına, öz saygılarına ve itibarlarına zarar vermiş olurlar (Leary 2001, Fisher, 2004). Bu nedenle, romantik reddin ciddi sosyal, psikolojik, ekonomik ve üremeye ilgili sonuçları olmaktadır (Fisher ve ark. 2016).

İlişki bağımlıları, partneri tarafından duygusal, sözlü, fiziksel taciz ve şiddet ile geçersiz kılma, kıskançlık, yalan, aldatma veya yerini gizleme gibi manipülatif davranışlara maruz kalmaktadırlar. Tekrarlayan bu sağlıksız veya yıkıcı davranışlara rağmen aynı zamanda bağımlı ilişkilerini sürdürürler (Redcay ve McMahon 2021). Schaeffer ilişki bağımlılığını, barındırdığı iyi hissettiren kimyasallar ve bir kişiye yönelik yoğun ilgiden dolayı diğer bağımlılıklar içinde en güçlüsü olarak nitelendirmektedir. Bu nedenle insanların aşk için öldüğünü ve birbirini öldürdüğünü ifade etmektedir (Schaeffer ve Akyüz 2011). Haberlere bakacak olursak da yaşanan aşk cinayetleri bu durumu desteklemektedir. 2011'de Amerika Birleşik Devletleri'ndeki cinayetlerin% 10' undan fazlası kurbanın sevgilisi tarafından işlenmiştir (Earp ve ark. 2017). İran'da yapılan araştırmalarda da kadınlarla ilgili asit püskürtmelerdeki taahhütlerin %90'ının romantik ilişkilerle ilgili olduğu bulunmuştur (Mehrdad 2013).

Şiddet de bir istismar olarak görülecek olursa; bazı araştırmalarda, istismar mağduru olmanın ilişki bağımlılığı düzeyi ile pozitif yönde ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır (Bornstein 2012). Partneri tarafından istismara uğrayan kişilerin ilişki bağımlılığının; çaresizlik, güçsüzlük duyguları ve istismar edene meydan okuma yetersizliği ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Kemaloğlu 2021). Geleneksel olarak, pasif ve bağımlı davranışların kadınların cinsiyet rolleriyle uyumlu olduğu

düşünüldüğünde kadınların ilişki bağımlılığı ile ilişkili olarak şiddet yaşama riskleri söz konusudur (Bornstein 1992). Alanyazın incelendiğinde bağımlılığın cinsiyete göre farklı olmasında kadın ve erkeklere yüklenen cinsiyet rollerinin etkili olduğu görülmektedir. Bağımlılık davranışlarının geleneksel kadın cinsiyet rolleriyle uyumlu olduğu düşünüldüğünde, geleneksel cinsiyet rol modellerini benimseyen bir toplumda kadının başka bir kişi veya kişilere (eş, aile ve hatta çocuklar) bağımlı olması, itaat etmesi ve boyun eğmesi beklenir (Ulusoy, 2010). Bu durum kadınların toplumsal cinsiyet temelli şiddeti yaşamalarına ve hatta kadınların şiddete başkaldıramamalarına neden olmaktadır.

Birçok ilişki bağımlısı, örneğin, alışveriş yapmak, sürekli borç vermek, çevrimiçi ticaret yapmak gibi para, yiyecek ve bazı kimyasallarla ilgili kompulsif davranışlara sahip birden fazla bağımlılıktan muzdariptir (Griffin-Shelley 2009). Bağımlıların kompulsif davranışları ve madde bağımlılıkları maddi açıdan aileleri zarara uğratacaktır. Bu durum aile içi problemlerin yaşanmasına neden olabilir. Bağımlılık, bireyin kendisine duygusal, kişilerarası veya finansal olarak yol açabileceği sorunlar ne olursa olsun, maddeyi veya madde olmayan nesneyi zorunlu olarak takip etmesine neden olur (Frascella ve ark. 2010). İlişki bağımlılığı belirtileri gösteren bir kişi, biriken problemlere rağmen kişiyi saplantılı bir şekilde takip eder. Bir süre sonra ailelerde ekonomik, iletişim, boşanma gibi sorunlar ortaya çıkabilir.

Redcay ve McMahon (2021), ilişki bağımlısı kişinin bağımlılığın duygusal ve psikolojik etkilerinden muzdarip olduğunu, bu durumun bireyin ilişkisiyle ilgili olarak başkalarının tavsiyelerini dikkate almasını engelleyeceğini ve ailesi ile iletişimini azaltabileceğini hatta durdurabileceğini öne sürmektedir. Görüldüğü üzere, ilişki bağımlılığı tek başına kişiye psikolojik ve fiziksel zarar vermekle kalmayıp diğer aile bireylerini de kısıncasına almakta ve aile içi ilişkilerin bozulma derecesine gelmesine neden olabilmektedir. İlişki bağımlılığını mikro, mezzo ve makro boyutlarla ele almaya çalıştığımız bu çalışmada ilişki bağımlılığının aile kurumuna da ne denli ciddi zararlar verebileceğini düşünmeden edemiyoruz.

İlişki bağımlılığı kriterlerinde yer alan “Bozulma Faktörü” ne bağlı olarak, ilişki bağımlısı olan kişi romantik ilişkisi dışındaki diğer faaliyetlere olan ilgisini kaybeder duruma gelmektedir (Redcay e McMahon 2021). Bu durum bireyin iş ve sosyal yaşantısında olduğu gibi akademik hayatında da sorunlara yol açabilmektedir. Hatta

romantik ilişki yaşayan bağımlı kişi zamanla diğer aktivitelerine zaman ayırmamaya başlar (Feeney ve Noller 1990). Aynı zamanda ilişki bağımlılarının içinde bulundukları romantik ilişkiler kendilerine zarar verir. Buna rağmen ilişki bağımlıları, bu sağlıksız ilişkiyi sürdürmede ısrarcı davranırlar. Bu durum ilişki bağımlısı olan kişinin işte ve evde olduğu gibi okulda da önemli yükümlülüklerini yerine getirmesini engeller ve tehlikeye atar (Redcay ve McMahon 2021). İlişki bağımlıları tutku dolu bir aşka yönelik güçlü arzu ve çaba harcadıkları için zaman harcamaları gereken diğer görev ve sorumluluklarına vakit ayırmakta ve odaklanmakta zorlanırlar (Fisher ve ark. 2016).

Tüm bunlar düşünüldüğünde; bağımlı kişinin akademik sorumluluklarını yerine getirmekte güçlük çekmesi olası görülür. Böylelikle kişi akademik alanda sorun yaşamakla karşı karşıya kalabilir. Özellikle, ilişki bağımlılığının ders çalışma, ödev yapma ve akademik hedeflerine ulaşmak için yoğun zaman ayırması gereken üniversite çağındaki gençleri tehdit ettiğini düşünebiliriz. Ayrıca ilişki bağımlılığı, yüksek stres düzeyiyle ilişkili olarak, fiziksel hastalıkların ortaya çıkmasında bir risk faktörü olabilirken var olan hastalığın kötüye gitmesine de yol açmaktadır (Arslan 2017). İlişki bağımlılığı ile ilintili olarak yüksek stres altında olan ve sağlığı bozulan bireyin derslerine odaklanarak akademik başarı elde etmesi ne kadar mümkün olabilir irdelenmelidir.

İlişki bağımlılığı kişiler için olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Bu sonuçlar, kişiliğin tüm yönlerini ve sosyal alanları olumsuz olarak etkileyecek ölçüde çeşitli ve kapsamlıdır (Wolfe 2000, Purcell ve ark. 2001, Meloy ve Fisher 2005). İlişkiler istenmeyen bir şekilde sona erdiğinde, ilişki bağımlıları acı, keder ve kayıp hisseder. Hatta depresyona girebilir. Bu durumda onların toplumdan geri çekilmelerine neden olabilir. (Mearns 1991). İlişki bağımlılığı bireyin fiziksel, zihinsel ve ruhsal durumunda olumsuz sonuçlar doğurmakla beraber; ruhsal ve fiziksel sağlığı bozulmuş kişinin ilişkilerinde ve sosyal çevresinde de zamanla sorunlara yol açmaktadır. Ayrıca, olgunlaşmamış romantik ilişkiler kişiler arası ilişkilere zarar verebilir (Yaseen ve ark. 2012).

Feeney'in ilişki bağımlılığı kriterlerine göre; bağımlı kişi partnerinin planlarına engel olmasına izin verir ve tüm zamanını onunla birlikte geçirmek ister (Feeney ve

Noller 1990). Bu durum bağımlı kişinin sosyal çevresi ile iletişimini engeller ve zamanla sosyal ilişkilerinde sorunlara yol açmasına neden olur. Bornstein (1993) araştırmalarında ilişki bağımlılığı ile sosyal öz güven eksikliği arasında pozitif yönde ilişki ortaya koymuştur (Bornstein 1993). Bu durum zaten öz güven konusunda eksiklik yaşayan ilişki bağımlısının sosyal öz güvenini daha da düşürerek sosyal ilişkilerinde sorun yaşamasına hatta sosyal fobi geliştirmesine neden olabilir. Seks ve aşk bağımlılarında, yüksek riskli cinsel davranışlar yoluyla partnerlerini riske atmaları sıkça görülür (Griffin-Shelley 2009). Bu durum ilişki bağımlısı kişinin partneri açısından sağlıkla ilgili olduğu gibi aynı zamanda sosyal sorunlar yaşamasına neden olmaktadır. Görüldüğü gibi ilişki bağımlılığı sadece bağımlı kişiye zarar vermekle kalmaz ilişki içinde bulunduğu partnerinin de sosyal ve sağlık yaşamını riske atar.

İlişki bağımlıları tutku dolu bir aşka yönelik güçlü arzu ve çaba harcadıkları için zaman harcamaları gereken diğer aktivitelerine vakit ayırmakta ve odaklanmakta zorlanırlar.(Fisher ve ark. 2016). Bu durumu ilişki bağımlılığındaki bozulma faktörü ile de açıklayabiliriz. Bozulma faktörüne göre; ilişki bağımlılığı zamanla kişinin duygularını ve kendisini kontrol etme noktasında bozulmalara yol açar. Bununla beraber kişi kendisi ile birlikte sosyal çevresine de ilgi göstermekte ve odaklanmakta güçlük çekerek; arkadaşları ile iletişimin de sorunlar yaşamasına ve hobilerine olan ilgisini kaybetmesine neden olur (Redcay ve McMahon 2021).

4.3.SOSYAL HİZMET KURAM VE YAKLAŞIMLARINDA İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI

Sosyal hizmet, sosyal sorunları çözmek ve insanın işlevselliğini kazanması için müdahaleler geliştirmek amacıyla ortaya çıkan bir meslek ve bilim dalıdır (Bingöl 2015). Uygulamalı bir bilim dalı olarak sosyal hizmet, insanın, grupların ve toplumun sosyal işlevselliklerini geri kazanmalarını ve iyilik hallerine kavuşmalarını hedef alan bu nedenle sosyal değişimi, özgürleşmeyi ve güçlenmeyi destekleyen sorun çözümüne yönelik bir meslektir (IFSW ve IASSW 2014). Sosyal hizmet, bireylerle çalışırken çevresi içinde birey anlayışını temel alarak meseleye bütüncül

yaklaşım ile bakmaktadır (Attepe ve ark. 2017). Sosyal hizmet, bireyi biyolojik, psikolojik ve sosyolojik yapısı içerisinde ele almakta ve bu kapsamda mesleki müdahaleler uygulamaktadır (Polat 2014).

Tıpkı madde bağımlılığında olduğu gibi ilişki bağımlılığı ve diğer davranışsal bağımlılıklarda biyolojik ve çevresel faktörler etkili olabilmektedir (Volkow ve Morales 2015). Her bağımlılıkta olduğu gibi ilişki bağımlılığında da, risk ve koruyucu faktörler ele alınmaktadır. Kişilik özellikleri, aile içi ilişkiler, ruhsal rahatsızlıklar, toplumsal cinsiyet rolleri, kültür gibi pek çok koruyucu ve risk faktörlerinin ilişki bağımlılığında etkili olması sosyal hizmetin bilimsel ve mesleki olarak ilişki bağımlılığını ele alması, konu ile ilgili araştırmalarda bulunması, sorunun çözümü için bireysel ve sosyal müdahalelerde bulunarak tedavi sürecinde yer almasının katkılı olacağı düşünülmektedir.

Biyopsikososyal yaklaşım ve sosyal hizmet hastalığı sadece biyolojik etkenleri ile değil, sosyal, çevresel, psikolojik ve davranışsal boyutları ile birlikte, mikro ve makro boyutta, çevresi ile birlikte bütüncül olarak ele almaktadır (Polat 2014). Bağımlılığın bir hastalık olduğu düşünüldüğünde; sosyal hizmet perspektifinde ilişki bağımlılığının biyopsikososyal yaklaşım ile ele alınması yerinde olacak ve bağımlılık konusunda daha etkin müdahaleler sunulmasına yardımcı olacaktır.

4.3.1. Biyopsikososyal Yaklaşım

Her bireyin farklı genetik özellikleri olması gibi içinde bulundukları sosyal çevre de farklılık göstermektedir. Bu genetik yapı ve sosyal çevre bireylerin değişik kişisel özellikleri üzerinde etkili olmaktadır. Biyopsikososyal model bu doğrultuda yola çıkmış olup bütüncül bir bakış açısıyla hastalıkları hem biyolojik hem sosyal hem de psikolojik yönden değerlendirmektedir (Korucu ve ark. 2021). İlişki bağımlılığı da farklı biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörlerin kişi üzerinde etkili olması ile ortaya çıkması nedeniyle, sosyal hizmet alanında bütüncül olarak biyopsikososyal bakış açısıyla ele alınmalıdır. İlişki bağımlılığını tek faktör ya da tek nedenle ele almayı düşünmek sosyal hizmet açısından doğru olmayacaktır.

İlişki bağımlılığının ortaya çıkış nedenleri gibi birey ve çevresi hatta toplumsal açıdan doğurduğu problemlerde çeşitlenmektedir. Ayrıca her bireyde yarattığı etki ve sorun alanı farklılık gösterebilir. Bu nedenle ilişki bağımlılığının ortaya çıkardığı sorunlara uygulanacak müdahale yöntemleri de farklılık göstermektedir. Bu kapsamda, biyopsikososyal yaklaşım her bireyi biyolojik özellikleri, psikolojik durumu ve sosyal çevresi içerisinde değerlendirmektedir (Şen 2013).

George Engel tarafından 1977 yılında kavramsallaştırılan biyopsikososyal model (Korucu ve ark. 2021), hasta merkezli yöntem olarak bilinmektedir (George ve Engel 1980). Bu kavrama göre hastalığın iyileşmesindeki en iyi çözümün biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörlerin birlikte ele alınması şeklinde olduğu öne sürülmüştür (Engel 1979). Bu bakış açısına göre ilişki bağımlılığı tedavi sürecinde sadece kişi bazlı değil ailesi, sosyal çevresi, iş yaşamı, sosyal destek sistemleri hatta sosyal imkanlara ulaşılabilirliği ile birlikte ele alınarak, bunlarla etkileşimi sağlanmalıdır. Bu nedenle biyopsikososyal yaklaşım bütüncül bir şekilde hastalığı, sorunu ve bağımlılığı ele almaktadır. Bu yaklaşıma göre hastalıklar ve sorunlar aile ve toplumdan etkilendiği gibi bu sistemleri de etkilemektedir (Frankel ve ark. 2004).

Sosyal hizmet bilimi ve mesleği, kişiyi, birey, ailesi, çevresi ve içinde yaşadığı toplumun özellikleri kısacası “Çevresi içinde birey” anlayışıyla ele aldığı için biyopsikososyal yaklaşımı kullanmaktadır. İlişki bağımlılığı da biyopsikososyal bir olgu olarak karşımıza çıktığı için ilişki bağımlılığını tanımak ve ortaya çıkardığı sorunlara mikro, mezzo ve makro açıdan en etkili ve doğru müdahaleyi gerçekleştirebilmek için bu bozukluğu sosyal hizmet perspektifinde biyopsikososyal yaklaşımla ele almak gerekmektedir. İnsan hakları ve sosyal eşitliği temel alan bir bilim ve meslek olarak tanımlanan sosyal hizmet (Ife 2000) alanında çalışan profesyoneller bu iki ilkenin hayata geçirilmesinde rol almaktadırlar (Polat 2014).

Sosyal hizmet uzmanları, mikro, mezzo ve makro düzeyde; multidisipliner şekilde bağımlılık alanında çalışmaktadırlar. Davranış bağımlılığı alanında bilişsel davranışçı terapi klinik müdahale olarak uygulanmakta ve bu alanda hem bireysel çalışmalar hem de grup çalışmaları ve aile destek çalışmaları yapılmaktadır (Yanardağ ve ark. 2020). Bu kapsamda; sosyal hizmet uzmanlarının, davranış bağımlılığı ile çalışma alanında ekip çalışması yaparak birey, aileleri ve topluma

yönelik müdahaleler de yer alması gerekmektedir. Ayrıca bireyle ve ailesiyle sosyal hizmet uygulaması, gruplarla sosyal hizmet uygulaması, psiko-eğitim çalışmalarının uygulandığı gruplar, makro sosyal hizmet uygulamaları bağlamında ise; eğitim çalışmaları, toplumsal farkındalık artırıcı çalışmalar geliştirebilirler.

5.GEREÇ VE YÖNTEM

5.1.ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma üniversite öğrencilerinde ilişki bağımlılığı ile bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla nicel araştırma kapsamında ilişkisel tarama modeline dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Nicel araştırma yöntemi, istatistiksel ve sayısal verilerden faydalanarak değişkenler arasındaki ilişkileri inceleyen araştırma yöntemidir (Bekman 2022). Nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ve bu araştırmamızda kullanacağımız ilişkisel tarama modeli ise; iki veya daha fazla değişken arasında ilişki olup olmadığının belirli bir korelasyon katsayısı ile analiz edilmesi şeklinde ifade edilmektedir (Fraenkel ve ark. 2012). İlişkisel tarama, korelasyon ve karşılaştırma olmak üzere iki farklı şekilde yapılabilmektedir. Değişkenlerin birlikte değişip değişmediğini hesaplamaya ve değişim varsa bu değişimin hangi yönde ve nasıl olduğunu ortaya çıkarmaya çalışan tarama yöntemi korelasyon şeklinde yapılmaktadır (Karasar 2010). Bu araştırma kapsamında bazı sosyo-demografik değişkenler ile ilişki bağımlılığı düzeyi arasındaki korelasyonel ilişkiye bakılmıştır.

5.2.ARAŞTIRMANIN YERİ VE ZAMANI

Araştırma, Manisa Celal Bayar Üniversitesi yüksekokul ve fakültelerinde planlanan süre içerisinde (Eylül 2022-Mayıs 2023 arası) gerçekleştirilmiştir.

5.3.ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini Manisa Celal Bayar Üniversitesi'nde Manisa Celal Bayar Üniversitesi'nin yüksekokul ve fakültelerinde öğrenim görmekte olan 18.340 kadın öğrenci oluşturmaktadır. Örnek büyüklüğü belirlemede Tanhan ve Mukba (2014)'nın

“Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği” geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasında ölçekten elde ettikleri puan ortalama ve standart sapması dikkate alınarak hesaplama yapılmıştır. Buna göre araştırmadan elde edilen ortalamadan %5 sapma, %95 güven düzeyi, %80 güç ile en küçük örnek büyüklüğü 284 kişiden oluşmaktadır (Tanhan & Mukba, 2014) (Bkz. Ek 5). Örnek seçiminde olasılıksız gönüllü örnekleme yöntemi ile araştırmaya katılmayı kabul eden öğrenciler çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırmanın örneklem grubu aşağıda verilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2: Örneklem Grubu

Fakülte/Yüksekokul	Sayı	Yüzde
Eğitim Fakültesi	2	7
Fen Edebiyat Fakültesi	38	13,4
Güzel Sanatlar Fakültesi	2	7
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	13	4,6
İlahiyat Fakültesi	8	2,8
İnşaat Fakültesi	1	4
Kırkağaç Meslek Yüksekokulu	10	3,5
Mühendislik Fakültesi	18	6,3
Sağlık Bilimleri Fakültesi	145	51,1
Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu	7	2,5
Spor Bilimleri Fakültesi	5	1,8
Tıp Fakültesi	31	10,9
Uygulamalı Bilimler Fakültesi	4	1,4
TOPLAM	284	100%

5.4.ARAŞTIRMANIN DEĞİŞKENLERİ

Araştırmanın bağımlı değişkeni öğrencilerin ilişki bağımlılığı düzeyidir. Bölüm, sınıf, yaş, kardeş sayısı, ekonomik düzey, anne-baba birliktelik durumu, anne-baba eğitim düzeyi, şiddet görme, aile içi yakın ilişki durumu, aile içinde psikolojik destek alma durumu, kişilik özellikleri, genel ruh hali, madde kullanım durumu, duygusal ilişki durumu araştırmanın bağımsız değişkenleridir.

5.5.ARAŞTIRMANIN VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmanın veri toplama araçları; öğrencilerin sosyo-demografik bilgilerini edinmek üzere araştırmacı tarafından oluşturulmuş Sosyo-Demografik Bilgi Formu ile ilişki bağımlılığı düzeylerini ölçmeye yarayan Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği'dir.

5.5.1.Sosyodemografik Bilgi Formu

Sosyodemografik Bilgi Formu, araştırmaya katılanların sosyodemografik özelliklerini değerlendirmek amacıyla, araştırmacı tarafından literatür taraması yapılarak hazırlanmıştır. Katılımcıların; yaş, öğrenim durumu, ekonomik düzey, kardeş sayısı, anne-babanın eğitim durumu, anne-babanın birliktelik durumu, anne-babanın vefat durumu, aile içi yakın ilişki durumu, madde kullanım durumu, aile içi şiddet durumu, kişilik özellikleri, psikolojik durum ve duygusal ilişki durumu gibi sosyodemografik bulguları içermektedir. Açık uçlu veya çoktan seçmeli olmak üzere tamamıyla 27 sorudan oluşmaktadır (Ek 1).

5.5.2.Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği (SFİBÖ)

Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği (SFİBÖ); bireylerin ilişki bağımlılığı düzeylerini ölçmek amacıyla, Fischer, Spann ve Crawford (1991) tarafından geliştirilmiştir. SFİBÖ, toplamda 16 sorudan oluşmakta olup “Tamamen Katılmıyorum”:1, “Tamamen Katılıyorum”:6 şeklinde altılı likert tiptedir. Her sorudan bir ile altı puan aralığında puan alınmakta olup toplamda ölçekten alınan en düşük puan 16 ve en yüksek puan ise 96 olmaktadır. Ölçeğin beşinci ve yedinci sorularının ters kodlama yapılması gerekmektedir. Ölçekten alınan puan arttıkça ilişki bağımlılığı düzeyi yüksek şekilde değerlendirilmektedir (Mukba and Tanhan 2014). Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği'nin, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları, Tanhan ve Mukba (2014) tarafından yapılmış olup ölçek Türkçe'ye

uyarlanmıştır. Ölçekten toplanan puanlara göre 16 ile 37,3 arası düşük, 37,4 ile 67,1 arası orta, 67,2 ve üstü yüksek olarak kabul edilmektedir (Fischer and Spann 1991).

5.6. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ

Ülkemizde yaşanan deprem afeti nedeniyle uzaktan eğitime geçildiğinden veriler gönüllülük esasına dayalı olarak 12-28 Nisan 2023 tarihleri arasında Google Forms üzerinden toplanmıştır.

5.7. VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu çalışmada elde edilen verilerin istatistiksel analizinde Statistical Package for the Social Science (SPSS 15.0) kullanılmıştır. Araştırma kapsamında katılımcıların ilişki bağımlılığı düzeylerinin; yaş, eğitim durumu, ekonomik düzey, kardeş sayısı, anne-babanın eğitim durumu, anne-babanın birliktelik durumu, anne-babanın vefat durumu, aile içi yakın ilişki durumu, madde kullanım durumu, aile içi şiddet durumu, kişilik özellikleri, psikolojik durum ve duygusal ilişki durumu gibi değişkenlerle nasıl ilişkilendiğine bakılmıştır. Bu kapsamda ilişki bağımlılığı düzeyini etkileyen faktörler sorgulanmıştır. Pearson Korelasyon, t-Testi ve Tek Yönlü Anova testleri uygulanmıştır.

6.BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya katılanların sosyo-demografik özelliklerine ait veriler sunulmuş ve bu değişkenlerin katılımcıların Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği (SFİBÖ)’nden aldıkları toplam puanla ilişkisine dair analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

6.1.BETİMSEL BULGULAR

Araştırmaya katılanların yaş ortalaması $21,2 \pm 1,8$, ortanca yaş 21, en düşük ve en yüksek yaş 18 ile 35 arasındadır. Katılımcıların çoğunluğu %62,0 (n=176) oranla 18-21 yaş arasındadır. 22-25 yaş arası katılımcılar %35,6 (n=101) oranındadır. Katılımcılardan 26 ile 35 yaş aralığında olanlar %2,1 (n=6) oranla en düşük yaş grubunu oluşturmaktadır.

Tablo 3: Katılımcıların Yaş Dağılımları

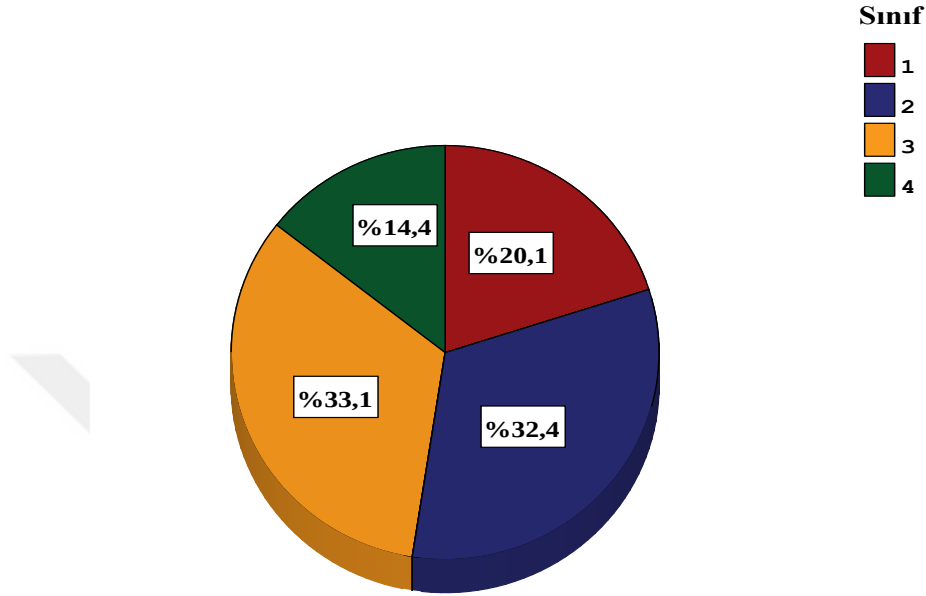
Değişkenler	Sayı	Yüzde
Yaş		
18-21 Yaş Arası	176	62,0
22-25 Yaş Arası	101	35,6
26-35 Yaş Arası	6	2,1
Yaş Ortalama $\pm$ Standart Sapması	21,2 $\pm$ 1,8	
Ortanca Yaş	21	
En Düşük-Yüksek Yaş	18-35	

Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunu sırasıyla % 24,6 (n=70) oranla ebelik, %12,3 (n=35) oranla sosyal hizmet, %12 (n=34) oranla hemşirelik ve %10,9 (n=31) oranla tıp okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Fakülte/Yüksekokul olarak bakıldığında ise araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunu %51,1 (n=145) oranla sağlık bilimleri fakültesi ve %13,4 (n=38) oranla fen-edebiyat fakültesi öğrencileri oluşturmaktadır.

Tablo 4: Okudukları Bölüm ve Sınıf Düzeyleri

Değişkenler	Sayı	Yüzde
Bölüm		
Ağız ve Diş Sağlığı	1	0,4
Antrenörlük	2	0,7
Bankacılık	4	1,4
Beslenme ve Diyetetik	1	0,4
Bilgisayar Mühendisliği	6	2,1
Çalışma Ekonomisi	1	0,4
Çevre Mühendisliği	1	0,4
Coğrafya	1	0,4
Ebelik	70	24,6
Edebiyat	4	1,4
Elektrik Elektronik	1	0,4
Endüstri Mühendisliği	1	0,4
Fizik Mühendisliği	1	0,4
Fizyoterapi	4	1,4
Fototerapi	1	0,4
Geomatik	1	0,4
Gıda Mühendisliği	2	0,7
Hemşirelik	34	12,0
İktisat	2	0,7
İlahiyat	8	2,8
İlk ve Acil Yardım	1	0,4
İngiliz Dili ve Edebiyatı	13	4,6
İngilizce Öğretmenliği	1	0,7
İngilizce Tercümanlık	1	0,4
İnşaat Mühendisliği	2	0,7
İşletme	3	1,1
Kamu Yönetimi	1	0,4
Kimya	1	0,4
Makine Mühendisliği	1	0,4
Maliye	1	0,4
Müzik	2	0,7
Psikoloji	4	1,4
Rekreasyon	1	0,4
Sanat Tarihi	1	0,4
Siyaset Bilimi	4	1,4
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	1	0,4
Sosyal Hizmet	35	12,3
Sosyal Hizmetler	10	3,5
Sosyoloji	2	0,7
Spor Yöneticiliği	2	0,7
Tarih	11	3,9
Tıbbi Laboratuvar	3	1,1
Tıp	31	10,9
Yaşlı Bakım	2	0,7
Yazılım Mühendisliği	3	1,1
Toplam	284	100%
Sınıf Düzeyi		
1. Sınıf	57	20,1
2.Sınıf	92	32,4
3.Sınıf	94	33,1
4.Sınıf	41	14,4
Toplam		

Araştırmaya katılan öğrencilerin %20,1'i (n=57) 1. Sınıf, %32,4'ü (n=92) 2. Sınıf, %33,1'i (n=94) 3. Sınıf ve %14,4'i (n=41) ise 4. Sınıftır. Araştırmaya katılan 2. Sınıf ve 3. Sınıf öğrencilerinin dağılımları birbirine yakın bulunmuştur.

Şekil 2: Katılımcıların Sınıf Düzeyi Dağılımları

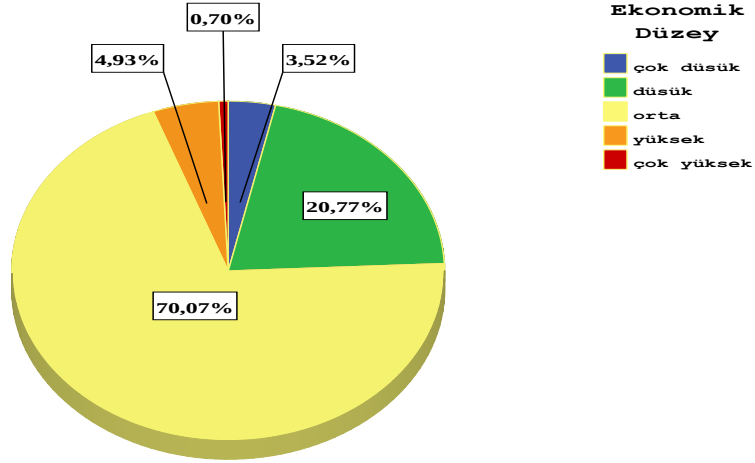
Araştırmaya katılanların kişilik özellikleri ve psikolojik durumlarına baktığımızda; kadın öğrencilerin çoğunlukla %74,3'ü “Uyumlu”, %44,4'ü “Sosyal”, %29,2'si “Girişken”, % 22,5'i “İçe Kapanık”ve %9,2'si “Asosyal” kişilik özellik bildirmiştir. Öğrencilerin psikolojik olarak en çok %52,8 oranla kendilerini “Kaygılı” hissettikleri, “Mutlu” hissedenlerin oranının %43,7'i olduğu, %36,3 oranla öğrencilerin kendilerini “Sakin” hissettikleri, %26,1 oranla “Karamsar” 26,8 ve %26,8 oranla “Depresif” hissettiği bulgulanmıştır. Araştırmaya katılanların yüzde 68,3'ü (n=194) psikolojik desteğe ihtiyaç duyduğunu, yüzde 26,1'i (n=74) şu anda psikolojik destek aldığını ve yüzde 5,6'sı (n=16) herhangi bir psikolojik desteğe ihtiyaç duymadığını bildirmiştir.

Araştırmaya katılanların sosyo-demografik özelliklerine baktığımızda; kardeş sayılarının %77,1'nin (n=219) 1-3 arasında, %18,0'nin (n=51) 4-6 arasında , %3,5'nin (n=10) 6-8 arasında ve %1,4'nün (n=4) 9-12 arasında olduğu, kardeş sayısının en az 1 ve en çok 12 olduğu, katılımcıların çoğunun çok çocuklu bir ailede yaşamadığı, kardeş sayılarının çoğunluğunun %77,1'nin (n=219) oranla 1-3 arasında olduğu görülmüştür. Katılımcıların %98,9'nun (n= 281) üniversiteye gelmeden önce ailesiyle birlikte yaşadığı, %1,1'nin (n=3) yatılı okul veya yurtta kaldığı görülmüştür. Üniversiteye geldikten sonra %52,1'nin öğrenci yurdunda, 10,9'unun öğrenci evinde ve %2,5'inin ise bir yakınının yanında barındığı bilgisi edinilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %34,5'i ailesi ile yaşadıklarını bildirmiştir. Bu durumda öğrencilerin 21,8'inin (n=62) Manisa'ya komşu il olan İzmir'de ve 12,7'sinin (n=36) Manisa'da ikamet etmesinin etkili olduğu düşünülmektedir. Araştırmaya katılanların anne-baba eğitim düzeyleri aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 5: Anne-Baba Eğitim Düzeyleri

Değişkenler	Sayı	Yüzde
Annenin Eğitim Durumu		
OkurYazar Değil	24	8,5
Okur Yazar	10	3,5
İlkokul	114	40,1
Ortaokul	52	18,3
Lise	52	18,3
Ön Lisans	7	2,5
Lisans	22	7,7
Lisans Üstü	3	1,1
Babanın Eğitim Durumu		
OkurYazar Değil	5	1,8
Okur Yazar	7	2,5
İlkokul	94	33,1
Ortaokul	62	21,8
Lise	72	25,4
Ön Lisans	4	1,4
Lisans	36	12,7
Lisans Üstü	4	1,4

Araştırmaya katılan öğrencilerin %63,4'ü sadece babasının çalıştığını, %9,9'u annesinin, %26,8'i ise hem annesi hem babasının çalıştığını belirtmiştir. Ekonomik düzeylerinin %3,5 oranla çok düşük, %20,8 oranla düşük, %70,1 oranla orta, %4,9 oranla yüksek ve %0,7 oranla çok yüksek olduğu bulgulanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin ekonomik düzeyleri genellikle orta düzeyde dağılım göstermektedir.

Şekil 3: Ekonomik Düzey Dağılımı

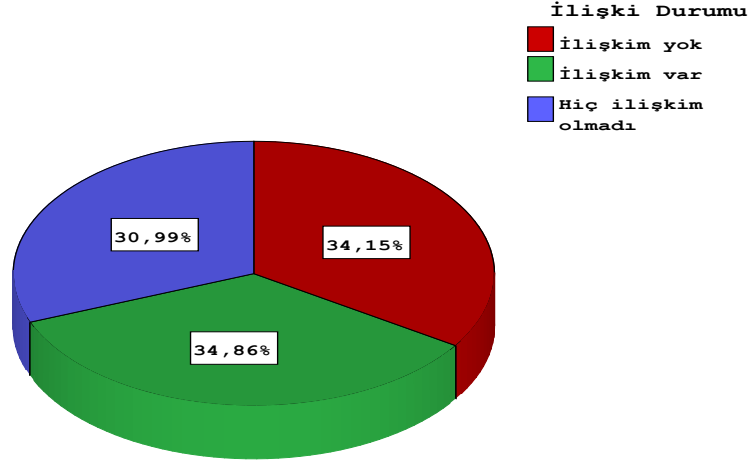
Araştırmaya katılan öğrencilerin, %87'si (n=247) anne ve babasının birlikte yaşadığını, %13'ü (n=37) ise ayrı yaşadığını; %5,6'sı (n=16) annesinin, %1,4'ü (n=4) ise babasının sağ olduğunu ve %93'ü ise her ikisinin de sağ olduğunu bildirmiştir. Öğrencilerin aile içinde şiddet görme durumlarına baktığımızda; %41,9'unun (n=119) fiziksel, psikolojik, ekonomik ve ya cinsel şiddet türlerinden en az birine uğradığı, %58,1'inin (n=165) ise hiç şiddete uğramadığı bulgulanmıştır (Tablo 6). Fiziksel şiddete uğrayanların %9,2 oranında, psikolojik şiddete %38,7 oranında, ekonomik şiddete %12 oranında olduğu ve cinsel şiddete ise %0,4 oranla 1 kişinin maruz kaldığı görülmüştür (Tablo 6). Öğrencilerin %25,7'si babası, %17,3'ü annesi ve %9,9'u ise kardeşi tarafından aile içinde herhangi bir şiddete maruz kaldığını bildirmiştir. Araştırmaya katılan kadın öğrencilere şiddet uygulayıcıların çoğunluğunun %25,7 oranla (n=73) baba ebeveynin olduğu görülmüştür (Tablo).

Tablo 6: Şiddet Görme Durumları ve Türlerine Göre Şiddet Dağılımları

Değişkenler	Sayı	Yüzde
Şiddet		
Var	119	41,9
Yok	165	58,1
Şiddet Türleri		
Fiziksel	26	9,2
Psikolojik	110	38,7
Ekonomik	34	12,0
Cinsel	1	0,4
Şiddet Uygulayan Kişi		
Anne	49	17,3
Baba	73	25,7
Kardeş	28	9,9

Katılımcılar aile içerisinde çoğunlukla %37 oranla (n=105) herkes ile yakın ilişki kurduğunu bildirmiştir. Bunu sırasıyla %29,9 oranla anne ile, %20,1 oranla kardeş ile %2,5 oranla baba ile kurulan yakın ilişki izlemiştir. Hiç kimseyle yakın ilişki kurmadığını bildirenlerin oranı %10,6'dır (n=30). Aile içi yakın ilişki kurulan kişi durumuna baktığımızda kadın öğrencilerin %2,5 oranla (n=7) en az babaları ile yakın ilişki kurduğu görülmüştür.

Katılımcıların %6,3'ü (n=18) aile içerisinde her hangi birinin psikolojik desteğe ihtiyaç duyduğunu, %93,7'si (n=266) ise ihtiyaç duymadığını belirtmiştir. Aile içerisinde psikolojik desteğe ihtiyaç duyulduğunu bildirenlerin %4,6'sı annesinin, %2,5'i ise babasının psikolojik desteğe ihtiyaç duyduğunu bildirmiştir. Katılımcıların %34,2'si daha önce duygusal bir ilişkisi olduğunu bildirirken %34,9'u şu anda bir ilişkisi olduğunu ve %31'i ise hiç duygusal bir ilişkisi olmadığını bildirmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %69,1'i (n=196) hayatında bir kere duygusal bir ilişki yaşamış olup %31'i (n=88) ise hayatında hiç duygusal bir ilişki yaşamamıştır.

Şekil 4: Duygusal İlişki Durumu

Duygusal bir ilişki yaşayanlar ayrılma nedenini, %25'i "Terk Edilme", %24,3'ü "Terk Etme", %17,6'sı "Aldatılma", %0,7'si "Aldatma", %52,1'i "Sevginin/Aşkın Bitmesi" ve %1,8'i "Şiddet" olarak göstermiştir. Ayrılık sonrası katılımcıların %21,8'inin (n=62) psikolojik desteğe ihtiyaç duyduğunu belirtirken, %78,2'i (n=222) psikolojik desteğe ihtiyaç duymadığını bildirmiştir.

Katılımcıların madde kullanma durumlarına bakıldığında, %27,5'inin (n=78) sigara veya alkol kullandığı, 72,2'sinin (n=205) her hangi bir madde kullanmadığı görülmüştür. Sigara veya alkol kullananların, %23,2'sinin (n=66) sigara, %14,4'ünün (n=41) ise alkol kullandığı bulgulanmıştır. Araştırmaya katılan kadın öğrencilerin çoğunluğunun her hangi bir madde kullanmadığı görülmüştür. İlişkisi bittikten sonra her hangi bir madde kullandığını belirten kadın öğrencilerin oranı ise %29,6'dır. İlişkisi bittikten sonra her hangi bir madde kullanmadığını belirtenlerin oranı ise %70,4 ile çoğunluğu oluşturmaktadır. Genel itibariyle kadın öğrenciler ilişkisi bittikten sonra her hangi bir maddeye başvurmamıştır.

Araştırmamızın bağımlı değişkenini oluşturan, kadın öğrencilerin ilişki bağımlılığı düzeylerine bakacak olursak; 16-37,3 aralığı düşük düzeyde olanların oranı %13,4, 37,4-67,1 orta düzeyde olanların oranı %66,9 ve 67,2-96 yüksek düzeyde olanların oranı %19,7'dir. Kadın öğrencilerin ilişki bağımlılığı puan

ortalaması 54,73 olarak saptanmıştır. En düşük ilişki bağımlılığı puanı 21, en yüksek puan 89 ve standart sapması 14,6 olarak bulgulanmıştır.

Tablo 7: İlişki Bağımlılığı Düzeyleri

Değişkenler	Sayı	Yüzde
İlişki Bağımlılığı Düzeyi		
Düşük	38	13,4
Orta	190	66,9
Yüksek	56	19,7
Puan Ortalama±Standart Sapması	54,7350±14,6	
Ortanca Puan	55	
En Düşük-Yüksek Puan	21-89	

6.2.İLİŞKİSEL BULGULAR

Tablo 8: SFİBÖ puanı ile yaş değişkeni arasındaki ilişki

Değişkenler	Yaş	SFİBÖ
Yaş	R	1
SFİBÖ	R	-,126*

*p<0,05

Araştırmaya katılanların yaşı ile ilişki bağımlılığı ölçeğinden aldıkları toplam puan arasında ilişki olup olmadığı Pearson Korelasyon Testi ile analiz edilmiş olup yaş ile ilişki bağımlılığı toplam puanı arasında, 0,126 düşük düzeyde ve negatif yönde anlamlı korelasyon bulunmuştur. Yaş arttıkça ilişki bağımlılığı toplam puanın azaldığı görülmüştür.

Tablo 9: SFİBÖ puanı ile katılımcıların eğitim düzeyi arasındaki ilişki

Ölçek	Kategori	n	Ort±SS	T	p
SFİBÖ	Ön Lisans	17	58,2±18,2	-1,019	0,309
	Lisans	267	54,5±14,3		

Katılımcıların öğrenim durumunun; İlişki Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamalarında farklılığa neden olup olmadığı Bağımsız Örnek t-Testi Analizi ile incelenmiştir. Ön lisans programında öğrenim görenlerin ilişki bağımlılığı ölçeği

toplam puan ortalaması ($\bar{X}=58,2$) ile lisans programında öğrenim görenlerin ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=54,5$) arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 10: SFİBÖ puanı ile sınıf düzeyi arasındaki ilişki

Ölçek	Kategori	n	Ortalama	SS	F	p
SFİBÖ	1.Sınıf	57	55,26	17,04	0,188	0,904
	2.Sınıf	92	55,01	13,85		
	3.Sınıf	94	53,71	13,53		
	4.Sınıf	40	54,97	14,72		

Katılımcıların sınıf düzeyinin; İlişki Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamalarında farklılığa neden olup olmadığı Tek Yönlü Anova Testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonucuna göre; öğrencilerin ilişki bağımlılığı ölçeğinden aldıkları toplam puan ile sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı $F=0,188$, $p>0,05$ görülmüştür. Sonuç itibarıyla sınıf düzeyi ile ilişki bağımlılığı arasında ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 11: SFİBÖ puanı ile kardeş sayısı arasındaki ilişki

Değişkenler		Kardeş Sayısı	SFİBÖ
Kardeş Sayısı	r	1	
SFİBÖ	r	0,076	1

* $p<0,05$

Araştırmaya katılanların kardeş sayısı ile ilişki bağımlılığı ölçeğinden aldıkları toplam puan arasındaki ilişki Pearson Korelasyon Testi ile analiz edilmiştir. Araştırmaya katılanların kardeş sayısının artıp azalması ile ilişki bağımlılığı toplam puanının artıp azalması arasında, anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, $p>0,05$. Kardeş sayısının azlığı ya da çokluğu ilişki bağımlılığı düzeyine etki etmemiştir.

Tablo 12: SFİBÖ puanı ile barınma durumu arasındaki ilişki

Ölçek	Kategori	N	Ortalama	SS	F	P
SFİBÖ	Öğrenci Yurdunda	148	55,31	14,01	0,405	0,750
	Öğrenci Evinde	31	52,61	16,03		
	Ailemin Yanında	98	54,33	15,07		
	Yakınının Yanında	7	57,57	15,69		

Katılımcıların barınma durumunun; İlişki Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamalarında farklılığa neden olup olmadığı Tek Yönlü Anova Testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonucuna göre; öğrencilerin ilişki bağımlılığı ölçeğinden aldıkları toplam puan ile barınma durumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı $F=0,405$, $p>0,05$ görülmüştür. Öğrencilerin üniversitede öğrenim gördükleri süre içerisinde; ailesinin yanında, bir yakınının yanında, yurttan veya öğrenci evinde barınmasının ilişki bağımlılığı puanını etkilemediği görülmüştür.

Tablo 13: SFİBÖ puanı ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki

Ölçek	Kategori	N	Ort±SS	T	p
İçe Kapanık					
SFİBÖ	Evet	64	62,9±13,2	5,371	0,000
	Hayır	220	52,3±14,1		
Asosyal					
SFİBÖ	Evet	26	58,2±16	1,282	0,201
	Hayır	258	54,3±14,4		
Sosyal					
SFİBÖ	Evet	126	51,7±13,1	-3,103	0,02
	Hayır	158	57,1±15,2		
Girişken					
SFİBÖ	Evet	83	50,8±15	-2,925	0,004
	Hayır	201	56,3±14,1		
Uyumlu					
SFİBÖ	Evet	211	54,5±14,3	-0,374	0,709
	Hayır	73	55,2±15,2		

Katılımcıların kişilik özellikleri ile ilişki bağımlılığı düzeylerinin karşılaştırması t-Testi Analizi ile incelenmiş olup Tablo 12’de gösterilmiştir. Katılımcıların kişilik özelliklerine göre; kişilik özelliğini içe kapanık olarak bildirenlerin ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=62,9$) ile içe kapanık olmayan olarak bildirenlerin ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=52,3$) arasında istatistiki olarak anlamlı farklılık olduğu gözlenmiştir ($p<0,01$). Kişilik özelliğini asosyal olarak bildirenlerin ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=58,2$) ile asosyal olarak bildirmeyenlerin ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=54,3$) arasında istatistiki olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Kişilik özelliğini sosyal olarak bildirenlerin ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=51,7$) ile sosyal olmayanların ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=57,1$) arasında istatistiki olarak anlamlı farklılık olduğu gözlenmiştir ($p<0,05$). Kişilik özelliğini girişken olarak bildirenlerin ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=50,8$) ile girişken olmayanların ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=56,3$) arasında istatistiki olarak anlamlı farklılık olduğu gözlenmiştir ($p<0,01$). Kişilik özelliğini uyumlu olarak bildirenlerin ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=54,5$) ile sosyal olmayanların ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=55,2$) arasında istatistiki olarak anlamlı farklılık olmadığı bulgulanmıştır ($p>0,05$). Bu bulgulara göre ilişki bağımlılığının; içe kapanık, sosyal veya girişken olup olmama durumu ile ilişkisi olduğu bulunmuştur.

Tablo 14: SFİBÖ puanı ile psikolojik özellikleri arasındaki ilişki

Ölçek	Kategori	N	Ort±SS	T	P
Karamsar					
SFİBÖ	Evet	74	60,4±13,9	4,015	0,000
	Hayır	210	52,7±14,3		
Depresif					
SFİBÖ	Evet	76	62,5±14,4	5,732	0,000
	Hayır	208	51,8±13,6		
Kaygılı					
SFİBÖ	Evet	150	57,7±14,1	3,734	0,000
	Hayır	134	51,3±14,4		
Agresif					
SFİBÖ	Evet	61	57,5±14,5	1,719	0,087
	Hayır	223	53,9±14,5		
Sakin					
SFİBÖ	Evet	103	53,1±13,9	-1,353	0,177
	Hayır	181	55,6±14,9		
Mutlu					
SFİBÖ	Evet	124	50,6±13,8	-4,138	0,000
	Hayır	160	57,9±14,4		

Katılımcıların genel psikolojik durumları ile ilişki bağımlılığı düzeylerinin karşılaştırması t-Testi Analizi ile incelenmiş olup Tablo 14'te gösterilmiştir. Katılımcıların genel psikolojik durumları göre; karamsar olduğunu bildirenlerin ilişki

bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=60,4$) ile karamsar olmayanların ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=52,7$) arasında istatistiki olarak anlamlı farklılık olduğu gözlenmiştir ($p<0,01$). Depresif olduğunu bildirenlerin ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=62,5$) ile depresif olmadığını bildirenlerin ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=51,8$) arasında istatistiki olarak anlamlı farklılık olduğu gözlenmiştir ($p<0,01$). Kaygılı olduğunu bildirenlerin ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=57,7$) ile kaygılı olmadığını bildirenlerin ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=51,3$) arasında istatistiki olarak anlamlı farklılık olduğu gözlenmiştir ($p<0,01$). Agresif olduğunu bildirenlerin ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=57,5$) ile agresif olmadığını bildirenlerin ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=53,9$) arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p>0,05$). Sakin olduğunu bildirenlerin ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=53,1$) ile sakin olmadığını bildirenlerin ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=51,8$) arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p>0,05$). Mutlu olduğunu bildirenlerin ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=50,6$) ile kaygılı olmadığını bildirenlerin ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=57,9$) arasında istatistiki olarak anlamlı farklılık olduğu gözlenmiştir ($p<0,01$). Bu bulgulara göre ilişki bağımlılığının; karamsar, depresif, kaygılı veya mutlu olup olmama durumu ile ilişkisi olduğu bulunmuştur.

Tablo 15: SFİBÖ puanı ile psikolojik destek alma durumu arasındaki ilişki

Ölçek	Kategori	n	Ort±SS	T	P
SFİBÖ	Alıyor	16	58,5±13,7	1,062	0,289
	Almıyor	268	54,5±14,6		

Katılımcıların psikolojik destek alma durumlarının; İlişki Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamalarında farklılığa neden olup olmadığı Bağımsız Örnek t-Testi ile analiz edilmiştir. Tablo 14’deki bulgulara göre psikolojik destek alan öğrencilerin ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}= 58,5$) ile psikolojik destek almayanların ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}= 54,5$) arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir, $p>0,05$. Bu bulgulara göre,

katılımcıların psikolojik destek alıp almamalarının ilişki bağımlılığı ölçeğinden aldıkları toplam puan ile arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo 16: SFİBÖ puanı ile anne-baba öğrenim durumu arasındaki ilişki

Ölçek	Kategori	n	Ort±SS	T	p
SFİBÖ	Anne Öğrenim				
	Lise Altı	200	55,5±14,8	1,417	0,158
	Lise ve Üstü	84	52,8±13,7		
SFİBÖ	Baba Öğrenim				
	Lise Altı	168	54,6±15	-0,104	0,917
	Lise ve Üstü	116	54,8±13,9		

Katılımcıların anne ve baba öğrenim durumunun, ilişki bağımlılığı toplam puan ortalamalarında farklılığa neden olup olmadığı Bağımsız Örnek t-Testi ile analiz edilmiştir. Tablo 15’deki bulgulara göre öğrencilerin anne öğrenim durumu, ($p>0,05$) ve baba öğrenim durumu, ($p>0,05$) ile ilişki bağımlılığı toplam puan ortalaması arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu bulgulara göre, öğrencilerin anne-baba öğrenim durumunun ilişki bağımlılığı düzeyi ile anlamlı ilişkisi bulunmamaktadır.

Anne eğitim durumu kategorisine göre; eğitim durumu lise altı olanlar için ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}= 55,53$) ile eğitim durumu lise ve üstü olanlar için ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}= 52,84$) arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir, $p>0,05$. Baba eğitim durumu kategorisine göre; eğitim durumu lise altı olanlar için ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}= 54,6$) ile eğitim durumu lise ve üstü olanlar için ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}= 54,8$) arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir, $p>0,05$.

Tablo 17: SFİBÖ puanı ile ekonomik düzey arasındaki ilişki

Ölçek	Kategori	n	Ortalama	SS	F	P
SFBİÖ	Düşük	69	59,75	16,89	5,565	0,004
	Orta	199	53,08	13,52		
	Yüksek	16	53,62	12,65		

Tablo 16’da gösterilen Tek Yönlü Anova testi sonuçlarına göre; katılımcıların ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puanı ile ekonomik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu $F=5,565$, $p<0,01$ görülmüştür. Bu farklılığın düşük ekonomik düzey ile orta düzey ekonomik durum bildirenler arasında olduğu görülmüştür. Ekonomik düzeye göre; düşük düzeyde ekonomik durumu olan öğrencilerin ilişki bağımlılığı puanının orta düzeyde ekonomik durum belirten öğrencilerin ilişki bağımlılığı puanından yüksek olduğu bulgulanmıştır. Bu bulguya göre, ekonomik düzeyi düşük olan katılımcıların ilişki bağımlılığı puanları, ekonomik düzeyi orta olan katılımcılardan yüksek bulunmuştur. Yüksek düzeyde ekonomik durumu olanların ise gruplar arası her hangi bir ilişkisi bulunmamıştır.

Tablo 18: SFİBÖ puanı ile ebeveynlerin birliktelik durumu arasındaki ilişki

Ölçek	Kategori	N	Ort±SS	T	p
SFİBÖ	Birlikte Yaşıyorlar	247	54,1±14	-1,601	0,117
	Ayrı Yaşıyorlar	37	58,8±17,3		

Katılımcıların ebeveynlerinin birliktelik durumunun, ilişki bağımlılığı toplam puan ortalamalarında farklılığa neden olup olmadığı Bağımsız Örnek t-Testi ile analiz edilmiştir. Tablo 17’deki bulgulara göre öğrencilerin ebeveynleri birlikte olanların ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}= 54,1$) ile ebeveynleri ayrı yaşayanların ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}= 58,8$) arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir, $p>0,05$. Bu bulgulara göre, öğrencilerin ebeveynlerinin birliktelik durumu ile katılımcıların ilişki bağımlılığı ölçeğinden aldıkları toplam puan arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo 19: SFİBÖ puanı ile ebeveyn kaybı arasındaki ilişki

Ölçek	Değişkenler	N	Ort±SS	t	P
SFİBÖ	Var	20	60,1±13,3	1,726	0,085
	Yok	264	54,3±14,6		

Katılımcıların ebeveyn kaybı yaşama durumunun; İlişki Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamalarında farklılığa neden olup olmadığı Bağımsız Örnek t-Testi Analizi ile incelenmiştir. Ebeveyn kaybı olanların ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=60,1$) ile her hangi bir ebeveyn kaybı yaşamayanların ilişki

bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=54,3$) arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p>0,05$). Ebeveyn kaybı ile ilişki bağımlılığı puanı arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo 20: SFİBÖ puanı ile aile içinde şiddet görme durumu arasındaki ilişki

Ölçek	Kategori	N	Ort±SS	T	P
SFİBÖ	Var	119	56,5±15,5	1,831	0,068
	Yok	165	53,3±13,7		

Katılımcıların aile içinde şiddet görme durumunun; İlişki Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamalarında farklılığa neden olup olmadığı Bağımsız Örnek t-Testi ile incelenmiştir. Aile içinde şiddete maruz kaldığını bildirenler için ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=56,5$) ile aile içinde her hangi bir şiddete maruz kalmadığını bildirenler için ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=53,3$) arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık olmadığı bulgulanmıştır ($p>0,05$). Şiddet ile ilişki bağımlılığı puanı arasında bir ilişki bulunmamasını, öğrencilerin en çok psikolojik şiddete maruz kalmış olmaları etkilemiş olabilir.

Tablo 21: SFİBÖ puanı ile aile içi yakın ilişki durumu arasındaki ilişki

Ölçek	Kategori	n	Ortalama	SS	F	P
SFİBÖ	Herkesle	105	50,81	14,12	6,356	0,000
	Annemle	85	56,02	13,29		
	Babamla	7	54,28	17,25		
	Kardeşlerimle	57	54,57	14,67		
	Hiç Kimseyle	30	65,20	14,20		

İlişki bağımlılığı düzeyleri arasında aile içinde yakın ilişki kurulan kişiye göre anlamlı farklılık olduğu $F=6,356$, $p<0,001$ görülmüştür. Aile içerisinde yakın ilişki kurma durumuna göre; hiç kimseyle iletişim kurmayan öğrencilerin ilişki bağımlılığı puanının kardeşleriyle iletişim kuran öğrencilerin ilişki bağımlılığı puanı ve herkesle iletişim kuran öğrencilerin ilişki bağımlı puanından yüksek olduğu bulgulanmıştır. Herkes ile iletişim kuran veya sadece kardeşleriyle yakın ilişki kuran öğrencilerin, hiç kimseyle yakın ilişki kurmayan öğrencilere göre bağımlılık düzeyi düşük bulunmuştur.

Tablo 22: SFİBÖ puanı ile ailede psikolojik destek alan birisinin bulunması arasındaki ilişki

Ölçek	Kategori	n	Ort±SS	T	p
SFİBÖ	Var	18	59,6±15	1,467	0,144
	Yok	266	54,4±14,5		

Katılımcıların ailesinde psikolojik destek alan birisinin bulunması durumunun; İlişki Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamalarında farklılığa neden olup olmadığı Bağımsız Örnek t-Testi Analizi ile incelenmiştir. Ailesinde psikolojik destek alan birisi olanların ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=59,6$) ile psikolojik destek alan birisi bulunmayanların ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=54,4$) arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 23: SFİBÖ puanı ile ilişki durumu arasındaki ilişki

Ölçek	Kategori	n	Ort±SS	t	p
SFİBÖ	İlişkim Oldu	196	54,7±15	-0,028	0,977
	Hiç İlişkim Olmadı	88	54,7±13,6		

Katılımcıların duygusal ilişki durumunun; İlişki Bağımlılığı Ölçeği toplam puan ortalamalarında farklılığa neden olup olmadığı Bağımsız Örnek t-Testi ile incelenmiş olup şu an veya daha önce bir duygusal ilişkisi olduğunu bildirenler için ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=54,7$) ile şu ana kadar her hangi bir duygusal ilişkisi olmadığını bildirenler için ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=54,7$) arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık olmadığı bulgulanmıştır ($p>0,05$). Öğrencilerin duygusal bir ilişki yaşayıp yaşamamasının ilişki bağımlılığı puanına etki etmediği gözlenmiştir.

Tablo 24: SFİBÖ puanı ile ayrıldıktan sonra psikolojik destek ihtiyacı hissetme durumu arasındaki ilişki

Ölçek	Kategori	N	Ort±SS	t	p
SFİBÖ	Evet	62	61±14,9	3,980	0,000
	Hayır	222	52,9±14		

Katılımcıların ayrıldıktan sonra psikolojik desteğe ihtiyaç hissedip hissetmemeleri ile ilişki bağımlılığı düzeyleri arasındaki ilişki Bağımsız Örnek t-Testi Analizi ile incelenmiştir. Ayrıldıktan sonra psikolojik destek ihtiyacı durumuna göre; psikolojik desteğe ihtiyaç duyduğunu bildirenlerin ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=61$) ile psikolojik desteğe ihtiyaç duymadığını bildirenlerin ilişki bağımlılığı toplam puan ortalaması ($\bar{X}=52,9$) arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $p<0,05$. Ayrıldıktan sonra psikolojik desteğe ihtiyaç hisseden katılımcıların ilişki bağımlılığı ölçeği ortalama puanları desteğe ihtiyaç duymayanlara göre yüksek olarak bulgulanmıştır.

Tablo 25: SFİBÖ puanı ile madde kullanım durumu arasındaki ilişki

Ölçek	Değişkenler	n	Ort±SS	T	p
SFİBÖ	Var	78	58,1±15,8	2,433	0,016
	Yok	205	53,4±13,9		

Öğrencilerin ilişki bağımlılığı düzeylerinde madde kullanım durumuna göre anlamlı bir farklılık olup olmadığı Bağımsız Örnek t-Testi Analizi ile incelenmiştir. Madde kullanım durumuna göre; evet diyenlerin ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=58,1$) ile hayır diyenlerin ilişki bağımlılığı toplam puan ortalaması ($\bar{X}=53,4$) arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $p<0,05$. Madde kullanım durumu olanların ilişki bağımlılığı ölçeği ortalama puanları madde kullanmayanlara göre yüksektir.

Tablo 26: SFİBÖ puanı ile ayrıldıktan sonra madde kullanım durumu arasındaki ilişki

Ölçek	Kategori	n	Ort±SS	T	p
SFİBÖ	Var	84	60,3±15	4,325	0,000
	Yok	200	52,3±13,7		

Katılımcıların ayrıldıktan sonra madde kullanma durumları ile ilişki bağımlılığı düzeyleri arasında bir farklılık olup olmadığı, Bağımsız Örnek t-Testi ile incelenmiştir. Ayrıldıktan sonra madde kullanım durumuna göre; madde kullananların ilişki bağımlılığı ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{X}=60,3$) ile madde

kullanmayanların ilişki bağımlılığı toplam puan ortalaması ($\bar{X}=52,3$) arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur, $p<0,01$. Ayrıldıktan sonra sigara veya alkol gibi bir maddeye başvuran katılımcıların ilişki bağımlılığı ölçeği ortalama puanları, ayrıldıktan sonra maddeye başvurmayanlara göre yüksek olarak bulgulanmıştır.

7.TARTIŞMA

Bu araştırma Manisa Celal Bayar Üniversitesinin yüksekokul ve fakülteleri 1.,2.,3. ve 4. sınıf düzeylerinde öğrenim gören kadın öğrencilerin ilişki bağımlılığı düzeyleri ile yaş, eğitim düzeyi, ekonomik düzey, aile ilişkileri, madde kullanımı gibi vb. değişkenlerin ilişkisini analiz etmek amacıyla nicel araştırma şeklinde ilişkiisel tarama modeline dayalı olarak gerçekleştirilmiş olup öğrencilerin ilişki bağımlılığı düzeyleri Spann Fisher İlişki Bağımlılığı ölçeği uygulanarak belirlenmiştir. Öncelikle literatürün konu ile ilgili araştırmalarda sınırlı olduğunu vurgulamak gerekmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ilişki bağımlılığı düzeyleri incelendiğinde; Spann Fisher İlişki Bağımlılığı Ölçek puanının 54,73 olduğu saptanarak öğrencilerin ilişki bağımlılığı düzeylerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu literatür bilgisi ile benzeşmektedir (Cengiz 2019, Yıldızhan 2019). Dolayısıyla araştırma bulgusu ile literatür bilgisi bize, üniversite öğrencilerinde ilişki bağımlılığı geliştirmenin orta düzeyde olduğunu bildirmektedir.

Araştırmanın sosyodemografik bulgularına bakıldığında; önemli bir sosyodemografik değişken olan yaş olgusunun Spann Fisher İlişki Bağımlılığı Ölçek puanı ile negatif yönde anlamlı bir ilişkisinin olduğu tespit edilmiştir. Yaşın artması ile birlikte kadın öğrencilerin ilişki bağımlılığı düzeylerinin azaldığı, yaş azaldıkça ise ilişki bağımlılığı geliştirdikleri görülmüştür. Bu durum literatür bilgisi ile de benzeşmektedir (Sheldon ve ark. 2006, Rubinstein 2007, Arslan 2017, Barak 2018, Küçük yıldız 2022). Yaş azaldıkça ilişki bağımlılığı geliştirme riski artmakta, yaş arttıkça bireyler bağımlı ilişkilerden uzaklaşmaktadır. Yaşla birlikte bireyin olgunlaşması (Bowlby 2008), bağımlı ilişkilerden kurtulmasında etkili olabilmektedir. Bu durum 1. ve 2. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin ilişki bağımlılığına yatkınlık durumunun, 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilere göre daha düşük düzeyde olabileceğini bize sunmaktadır. Yaş bağımlılık geliştirmede bu kadar etkiliyken ve araştırma bulgularımız literatürle benzeşirken yaşı bağımlılık geliştirmede etkili olmadığını bulgularan çalışmaları da mevcuttur (Şahnaoğlu 2021, Gürek 2022).

Lisans ve ön lisans düzeyinin ilişki bağımlılığı ölçek puanı ile anlamlı bir ilişkisinin olmadığı görülürken araştırmanın bulguları literatürle farklılaşmaktadır (Uzun 2021, Muz 2022, Gürek 2022, Şahnaoğlu 2021, Kines 1998). Örneğin hemşirelerle yapılmış bir çalışmada lisans ve lisans üstü eğitim düzeyine sahip hemşirelerde ilişki bağımlılık düzeylerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir (Özdemir ve Buzlu 2019). Buradan görüleceği gibi araştırma bulguları lisans ve ön lisans düzeyinde farklılaşma olmadığını bize sunarken literatür farklı öğrenim düzeylerinde ilişki bağımlılığının farklılaştığını göstermektedir. Dolayısıyla araştırmada eğitim düzeyinin ilişki bağımlılığı ile anlamlı bir ilişkisinin olmadığını vurgulamak gerekmektedir.

Üniversitede 1., 2., 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin sınıf düzeyleri ile ilişki bağımlılığı ölçek puanları karşılaştırıldığında, anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bu durum sınıf düzeyinin ilişki bağımlılığı geliştirme ile bir ilişkisinin olmadığı bilgisini bize sunmaktadır. Araştırma bulguları literatür açısından değerlendirildiğinde bulgular benzerlik göstermektedir (Pardee 2007, Mukba 2013). Dolayısıyla üniversitedeki sınıf düzeylerinin farklılaşmasının ilişki bağımlılığında etkili olmadığı literatür bilgisi ile de çalışmanın bulgularıyla da desteklenmektedir.

Çalışmada kardeş sayısı ile Spann Fisher İlişki Bağımlılığı Ölçeği arasında anlamlı bir farklılık bulunmayarak kardeş sayısındaki farklılığın ilişki bağımlılığı geliştirme ile ilişkisinin olmadığı görülmüştür. Bu kapsamda araştırma bulguları literatürle örtüşmektedir (Farley 1975, Raba 2019). Kardeş sayısı araştırma bulgularında ilişki bağımlılığı geliştirmede anlamlı farklılık göstermezken literatür bilgisi bize bu konuda farklı bir bulgu sunmaktadır. Bu bulgu kardeş sayısındaki farklılığın değil aslında kardeş sıralamasındaki farklılığın önemli olduğudur. Becker (1970) ile Adler'in yapmış oldukları çalışmalarda kardeşlerin sıralama içerisindeki yerinin bağımlılık geliştirmede etkili olduğu bulunmuştur (Akt. Ferguson 2010).

Psikolojik destek alma durumu ile ilişki bağımlılığı arasında anlamlı ilişki beklenirken, aradaki farkın anlamlı olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla bu yönden çalışma literatürle de farklılaşmaktadır (Pearson 1991, Havaçeliği 2003, Lowyck ve ark. 2008, Şahnaoğlu 2021). Örneğin; Şahnaoğlu'nun (2021) çalışması, psikolojik rahatsızlık yaşayanların ilişki bağımlılığı düzeylerinin her hangi bir psikolojik sorunu

olmayan katılımcılara göre ilişki bağımlılığı düzeylerinin yüksek bulgulandığını bildirmiştir. Yüksel (2021) de yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin psikolojik durumlarının ilişki bağımlılığı düzeyleri ile ilişkili olduğunu ve öğrencilerin ilişki bağımlılığı puanları arttıkça psikolojik durumlarının da kötüleştiğini bulgulamıştır. Dolayısıyla tekrar vurgulamak gerektiğinde araştırmamızın bulguları literatür bulgularıyla bu noktada farklılaşmaktadır.

Romantik ilişki ayrılık sürecinde, öğrencilerin psikolojik desteğe ihtiyaç hissetme durumları ile ilişki bağımlılığı ölçek puanları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Çalışma bulgularında ayrılık sürecinde psikolojik desteğe ihtiyacı olduğunu bildirenlerin ilişki bağımlılığı düzeyleri yüksek bulunmuştur. Dolayısıyla partner ilişkisinin sonlanma durumunda gelişen destek ihtiyacı ilişki bağımlılığı düzeylerini etkilemektedir. Literatür bilgisi, çalışma bulgusuyla bu noktada benzeşmektedir (Mearns 1991, Fisher ve ark. 2016). Bu doğrultuda literatür tarafından desteklenen ve araştırmanın önemli bir bulgusu olan partner ilişkisi sonrası gelişen ayrılık sürecinin bireylerin psikolojik durumunu olumsuz etkilemesi bir kez daha vurgulanması gereken bir durum olarak değerlendirilmektedir.

Kişilik özellikleri; içe kapanık, sosyal, girişken, asosyal ve uyumlu olarak belirlenmiştir. Bu özelliklerin Spann Fiher İlişki Bağımlılığı ölçek puanı ile nasıl farklılaştığına bakıldığında, içe kapanık kişilik özelliği ile ölçek puanı arasında anlamlı farklılık görülerek içe kapanık olduğunu bildirenlerin ilişki bağımlılığı düzeyleri yüksek bulgulanmıştır. Bu doğrultuda içe kapanık kişilik özelliği göstermenin ilişki bağımlılığı geliştirmede önemli olduğu görülmektedir. Araştırma bulgusunun literatürle benzeştiği, örneğin Mukba'nın 2013 yılında yapmış olduğu çalışmada arkadaşlık ilişkisi kurmakta rahat davranan kişilerin ilişki bağımlılığı geliştirmedikleri, içe kapanık olan ve arkadaşlık ilişkisi kurmakta zorluk yaşayan öğrencilerin ise ilişki bağımlılığı geliştirdikleri bildirilmiştir. Lancer'ın (2017) çalışması da içe kapanık olan sosyal çevreden soyutlanmış bireylerin ilişki bağımlılığı puanlarının yüksek olduğunu söylemektedir. Dolayısıyla bir kere daha vurgulamak gerekmektedir ki, içe kapanıklığın insanlarla rahat iletişim kurma ve sosyal çevreden uzaklaşma noktasında ilişki bağımlılığı geliştirmede önemli rol oynadığı hem literatür bilgisi ile hem de araştırma bulgularımız ile desteklenmektedir.

Katılımcıların kendi psikolojik durumlarını değerlendirmeleri istendiğinde; karamsar, depresif, kaygılı, agresif, uyumlu ve sakin hissetme kriterleri kendilerine verilmiştir. Bu kriterlerin Spann Fisher İlişki Bağımlılığı ölçek puanı ile arasındaki anlamlılık düzeylerine bakıldığında; karamsar, depresif, kaygılı ve mutlu olma ile ölçek puanı arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu saptanmıştır. Literatür bu açıdan karşılaştırıldığında; Havaçeliği'n (2003) çalışmasında depresif ve kaygılı olduğunu bildirenlerin; Yapabaş'ın (2018) çalışmasında ise sadece kaygılı olduğunu bildirenlerin ilişki bağımlılığı düzeyleri yüksek bulunmuştur. Dolayısıyla araştırma bulguları literatürle benzeşmektedir. Bu doğrultuda psikolojik durumun ilişki bağımlılığı ile anlamlı bir ilişkisi olduğu, özellikle depresif ve kaygılı bir ruh haline sahip olmanın ilişki bağımlılığı geliştirmede etkili olduğu literatürle de çalışma bulguları ile de desteklenmektedir.

Kadın öğrencilerin annelerinin ve babalarının eğitim düzeylerinin ölçek puanlarıyla nasıl farklılaştığına bakıldığında bu değişkenlerin ölçek puanlarıyla anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Araştırmanın bu bulguları literatür bilgisi ile benzeşmektedir (Mukba 2013, Barak 2018, Cengiz 2019). Dolayısıyla ifade etmek gerekir ki araştırma bulguları ilişki bağımlılığı geliştirmede katılımcıların annelerinin ve babalarının eğitim düzeyleri ile bir ilişkisinin olmadığını söylemekte ve literatür bilgisi de bu durumu desteklemektedir.

Tartışmanın önemli bir bulgusu ekonomik durum ve ilişki bağımlılığı arasındaki anlamlılıktır. Katılımcıların ekonomik düzeyleri düştükçe ilişki bağımlılık düzeyleri artmaktadır. Ekonomik durumun literatürde ilişki bağımlılığı geliştirmedeki etkisine ilişkin çalışmalara bakıldığında; Barak (2018), Yüksel (2021), Muz (2022) ve Gürek'in (2022) çalışmaları, çalışmalarımızla benzer bulguları bize sunarken, Mukba (2013) ve Raba'nın (2019) çalışmaları, araştırma bulguları ile farklılık göstermektedir. Farklılık gösteren çalışmalarda ekonomik durum ilişki bağımlılığını etkileyen bir faktör olarak bulgulanmamıştır. Araştırmada öğrencilerin barınma durumu ile ilişki bağımlılığı arasındaki ilişkiye bakıldığında, üniversite sürecinde yurttan, öğrenci evinde, ailesinin yanında veya bir yakınının yanında barınmalarının ilişki bağımlılığı ile ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunamayarak barınma durumunun ilişki bağımlılığı ile bir ilişkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

Önemli bir bulgu aile birlikteliğidir. Dolayısıyla ailedeki ebeveynlerin birliktelik durumlarının ilişki bağımlılığı ile farklılaşıp farklılaşmadığına bakıldığında, bu çalışmada anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Araştırmanın bu bulgusu literatür bilgisi ile benzeşmekte olup; Havaçelliği (2003) ve Mukba (2013) yapmış oldukları ayrı çalışmalarda; aile birlikteliğinin ilişki bağımlılığı geliştirmede etkisi olmadığını bildirmiştir. İlişki bağımlılığı ve ebeveyn kaybı arasındaki anlamlı farklılığın görülmediğini de vurgulamak gerekmektedir. Bu noktada da literatür bilgisi araştırma bulguları ile benzeşmektedir (Havaçelliği 2003, Mukba 2013).

İlişki bağımlılığında ailede ruhsal bir hastalığı olan veya psikolojik destek alan bir bireyin bulunması önemli bir yer tutmaktadır. Bu doğrultuda katılımcıların ailesinde psikolojik destek alan birisinin bulunup bulunmamasının ilişki bağımlılığı ölçek puanı arasında nasıl farklılaştığına bakıldığında; bu bulgunun ölçek puanı arasında beklenenin aksine anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Dolayısıyla bu bulgu literatürle karşılaştırıldığında; ailesinde psikolojik destek alan birisi bulunan kişilerin, ailesinde destek alan birisi bulunmayanlara göre ilişki bağımlılığı düzeylerinin yüksek olduğu bildirilmiştir (Fuller ve Warner 2000, Dupree 2010). Bu noktada çalışmanın literatür bilgisi ile farklılaştığını söylemek gerekmektedir.

Çok önemli bir problem olarak tanımlanan şiddet olgusunun, ilişki bağımlılığı düzeyi geliştirmede etkili olup olmadığı noktasına bakıldığında; katılımcıların ifade ettikleri şiddeti yaşama durumlarıyla ölçek puanları arasında farklılık bulgulanmamıştır. Bu noktada literatür bilgisi ile çalışma bulguları farklılaşma göstermektedir (Havaçelliği 2003, Yüksel 2021 ve Mukba 2013). Örneğin Gürek (2022) şiddet ile ilişki bağımlılığı arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada şiddetli ilişki bağımlılığı geliştirmede önemli bir belirleyen olarak bildirmiştir.

Aile içerisinde kendini yeterince ifade edebilen, aidiyet duygusu gelişmiş kişilerdeki ilişki bağımlılığı ölçek puanları anlamlı farklılık göstermiştir. Aile içinde hiç kimseyle yakın ilişki kurmadığını bildirenlerin, kardeşleriyle ve ebeveynleri ile yakın ilişki kurduğunu bildirenlere göre ilişki bağımlılığı düzeyleri yüksek saptanmıştır. Bu noktada araştırma bulguları literatürle benzeşmektedir (Yüksel 2021, Mukba 2013). Örneğin Yüksel (2021) anne ve baba ile iletişimin niteliği iyileştikçe öğrencilerde bağımlılık puanlarının azaldığını bildirmiştir. Bu bulgulardan

hareketle, aile içi yakın ilişkilerin ilişki bağımlılığını etkilediği noktasında çalışmamızın bulguları literatürle örtüşmektedir. Bu durumda araştırmanın önemli bir bulgusu olan aile içi yakın ilişki durumunun ilişki bağımlılığı geliştirmede etkili olduğunu bir kez daha vurgulamak gerekmektedir.

Romantik bir ilişkisi olanlarla romantik ilişkisi olmayanlar arasındaki ilişki bağımlılığı ölçek puanlarına bakıldığında aradaki farkın anlamlı olmadığı bulgulanmıştır. Bu bulgu literatür bilgisi ile karşılaştırıldığında; romantik ilişki durumunun ilişki bağımlılığı düzeyini etkilemediği noktasında çalışmanın bulgusunun literatürle benzeştiği görülmektedir (Gürek 2022, Cengiz 2018.). Şahnaoğlu (2021) ve Küçükyıldız (2020) ise yapmış oldukları çalışmalarda farklı bir bulgu sunarak, medeni durumun ilişki bağımlılığı üzerinde etkisinin olduğunu, dolayısıyla bekar katılımcıların ilişki bağımlılığı düzeylerinin evli katılımcılara göre yüksek olduğunu bildirmiştir.

Araştırmanın bir diğer önemli bulgusu madde kullanım durumu ile ilişki bağımlılığı arasındaki farkın anlamlı olmasıdır. Dolayısıyla bu fark bize; madde kullanımının önemli bir risk faktörü olarak ilişki bağımlılığında kendini gösterdiğini söylemektedir. Bu anlamda bulgularımız literatürle benzeşmektedir (Delgado ve Gomez 2004, Yıldızhan 2019). Madde kullanımı ile ilgili vurgulanması gereken bir diğer önemli bulgu katılımcıların romantik ilişkilerinin sona ermesi durumunda madde kullanımına başvurup başvurmadıkları ile ilişki bağımlılığı ölçek puanı arasındaki farklılaşmadır. Bu doğrultuda katılımcılardan romantik ilişkilerinin sona erme durumunda madde (Sigara, alkol) kullandığını bildirenlerin madde kullanmayanlara göre ilişki bağımlılığı düzeyleri yüksek saptanarak anlamlı farklılaşma olduğu görülmüştür. Bir kez daha vurgulamak gerekir ki ilişki bağımlılığı ile madde kullanımı arasında önemli bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

8.SONUÇ

İlişki bağımlılığı; bireyin romantik partnere karşı sürekli takıntılı düşünce ve davranış geliştirdiği, bireyin tolerans geliştirerek partnerle kurulan yakınlığın yetersiz kalması nedeniyle yakınlık ihtiyacının sürekli arttırılmak istenmesi ve partnerin yokluğunda acı, umutsuzluk ve depresyon gibi durumların ortaya çıktığı bilişsel ve davranışsal patolojik bir durumdur. Genellikle ilişki bağımlılığı kaygı ve depresyonla kendisini göstermektedir. Romantik partner bağımlı kişinin hayatındaki odak noktasıdır. Bu durum bireylerin kendisinden çok romantik partnere odaklanarak değersizlik hissi, özgüven düşüklüğü, depresyon ve anksiyete gibi psikolojik sorunlar, psikolojik sorunlara bağlı olarak somatik rahatsızlıklar, akademik ve iş hayatındaki performansta düşüş, sosyal aktivitelerde azalma, arkadaş çevresi ve aile ile kopukluk gibi biyopsikososyal sorunlar yaşanmasına neden olmaktadır.

Üniversite çağında romantik ilişki deneyimlerinin gerçekleşmesi ve bu ilişki deneyimlerinin üniversite öğrencilerinin kişilik gelişiminde etkin rol oynaması nedeniyle partnerle kurulan sağlıklı ilişkiler, üniversiteli kadın öğrencilerin ilişki bağımlılığından korunmaları açısından önem taşımaktadır. İlişki bağımlılığının ortaya çıkardığı fizyolojik, psikolojik, ekonomik ve sosyal problemler de göz önünde bulundurulduğunda, özellikle toplumsal cinsiyet rolleri açısından bağımlı kişilik özellikleri gösterecek şekilde yetiştirilen ve ataerkil toplumsal yapı nedeniyle cinsiyet eşitsizliğine maruz kalarak dezavantajlı konuma düşebilecek genç kadınlar üzerinde ilişki bağımlılığı konusunda çalışmalar yapılması gereklidir.

Üniversitedeki kadın öğrencilerin yaşadığı ilişki bağımlılığı olgusunda, koruyucu ve risk faktörlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen çalışmada; kadın öğrencilerin ilişki bağımlılığı düzeylerinin orta düzeyde olduğu ve bu durumun üniversitede öğrenim gören kadın öğrencilerin ilişki bağımlılığı geliştirmeleri açısından riskli bulunduğu değerlendirilmektedir. Bu nedenle bu dönemde koruyucu ve önleyici çalışmalara ilişki bağımlılığının önlenmesi açısından önem verilmesi gerekmektedir.

Sosyodemografik özelliklerin ilişki bağımlılığında etkisini değerlendirecek olursak öncelikle, yaşın ilişki bağımlılığında önemli bir faktör olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Erken yaştaki bireyler ilişki bağımlılığı açısından risk altında

bulunmaktadır. Çünkü yaşla birlikte kişilik gelişimi ve olgunlaşma sağlandığından bireylerin ilişki bağımlılığı düzeyleri azalmıştır. Bu nedenle özellikle üniversiteye yeni başlayan kadın öğrencilerin ilişki bağımlılığı konusunda bilinçlendirilmeleri büyük önem taşımaktadır.

İlişki bağımlılığını etkileyen bir diğer faktör ekonomik durum olmuştur. Ekonomik yoksunluk bireylerin ilişki bağımlılığı yaşamaları açısından riskli bir durum oluşturmaktadır. Ekonomik durumu sınırlı olan öğrencilerin ilişki bağımlılığı düzeyleri yüksektir. Bu durumda ekonomik yoksunluğun ilişki bağımlılığı geliştirmede bir risk faktörü olduğu gerçeği ortadadır. Yoksulluğu önleme çalışmalarının ilişki bağımlılığı konusunda koruyucu ve önleyici olacağı düşünülmektedir.

İlişki bağımlılığı geliştirmede aile içi yakın ilişkiler ise koruyucu faktörler arasında yer almaktadır. Aile içerisindeki sağlıklı ilişkiler ve güçlü sosyal bağlar üniversite öğrencilerini ilişki bağımlılığından korumaktadır. Bunun tam tersi aile içi ilişkilerinin sağlıklı ve kopuk olması bireyleri ilişki bağımlılığına sürüklemektedir. Ailesinde kimseyle yakın ilişki kurmadığını bildirenlerin bağımlılık düzeyleri bu nedenle yüksek bulunmuştur. Bu kapsamda aile içi ilişkilerin geliştirilmesi açısından aileler ile çalışılması ve aile içi iletişim seminerlerinin yaygınlaştırılması gerekmektedir.

İlişki bağımlılığının madde kullanımı ile karşılıklı bir etkileşimi ve yakın ilişkisi bulunmaktadır. Madde kullanımı ilişki bağımlılığına yatkınlık açısından risk faktörü oluştururken ilişki bağımlılığı da madde bağımlısı olma açısından risk oluşturmaktadır. İlişki bağımlısı bireylerin madde (Sigara ve alkol) kullanma ya da madde bağımlılığına yönelme durumları ilişki bağımlılığına yatkın olmayan bireylere kıyasla daha yüksek olasılıktadır. Çünkü araştırmada ilişki bağımlılığı düzeyleri yüksek olan öğrencilerin, partnerlerinden ayrıldıktan sonra daha çabuk ve kolay maddeye başvurdukları görülmüştür. Bu durum da bize ilişki bağımlısı bireylerin duygusal ilişkileri sona erdikten sonra ayrılık sürecinde madde kullanımına daha yatkın olduklarını göstermektedir. Sonuç olarak madde kullanımı ilişki bağımlılığı geliştirmede risk faktörü olurken, ilişki bağımlılığı da madde kullanımına yönelimde itici güç olmaktadır.

Araştırmada psikolojik destek ihtiyacı beklenenin aksine ilişki bağımlılığı üzerinde etkili olmamıştır. Bunun aksine ilişki bağımlılığı, partnerle kurulan romantik ilişkiden sonraki ayrılık sürecinde psikolojik desteğe ihtiyaç hissetme durumunda etkili olmuştur. İlişki bağımlılığına yatkın olan bireylerin partner ayrılıklarından sonra, sağlıklı bireylere göre daha kırılgan ve hassas olabilecekleri, ayrılık acısını daha derinden yaşayabilecekleri ve bu acıya karşı direnç gösteremedikleri, kendilerini güçsüz hissettikleri bu nedenle psikolojik desteğe ihtiyaç duyabilecekleri düşünülmektedir. Dolayısıyla ilişki bağımlılığı bireylerin psikolojik sorunlar yaşaması açısından risk teşkil etmektedir. Bu doğrultuda üniversitede sağlıklı romantik ilişkiler kuran öğrencilerin anksiyete, depresyon veya intihar teşebbüsü gibi psikiyatrik ve psikolojik sorunlar yaşamamaları açısından öğrencilerle, ilişki bağımlılığı konusunda farkındalık ve psikolojik sağlamlık kazanımı kapsamında çalışılması gerekmektedir.

İlişki bağımlılığı bireysel ve çevresel faktörlerin etkisinde gelişen bir olgudur. Bireysel faktörler açısından kişilik özellikleri ilişki bağımlılığı kapsamında ele alındığında, içe kapanık ve asosyal kişilik özelliğinin ilişki bağımlılığı geliştirmede öne çıktığı görülmektedir. İnsanlarla rahat iletişim kuramayan, kendisini net ve rahat bir şekilde ifade edemeyen, anti-sosyal kişilik geliştiren ve sosyal fobi, düşük özgüven gibi sorunlar yaşayan bireyler ilişki bağımlılığına daha yatkın olabilmektedir. Bunun aksine girişken ve sosyal kişilik yapısına sahip olmak koruyucu bir faktördür. Sonuç olarak ilişki bağımlılığında kendini ifade etme becerisi, etkili iletişim ve sosyal bağların kuvvetli olması önem taşımaktadır. Bu doğrultuda üniversitelerde ve yüksek öğrenim yurtlarında, özellikle içe kapanık ve asosyal kişilik özelliği gösteren, kendisini ifade etmekte zorluk yaşayan, kişiler arası iletişimde başarısız olan ve sosyal bağları güçsüz olan öğrencilerle mesleki çalışmalar yapılması gerekmektedir. İçe kapanık ve asosyal kişilik özelliği kadar kaygılı ve depresif bir ruh hali de ilişki bağımlılığında olumsuz bir etki yaratmaktadır. Umutsuz ve karamsar olan, depresyon veya kaygı bozuklukları yaşayan öğrencilerin ilişkilerinde bağımlı olma potansiyelleri yüksektir. Bu kapsamda, özellikle depresyon ve kaygı bozukluğu tanısı almış ya da bu belirtileri gösteren öğrencilerle bireysel görüşmeler yapılarak bu öğrencilerin psikolojik açıdan desteklenmesi gerekmektedir.

İlişki bağımlılığı olgusu üzerine etkili olan ve yukarıda değerlendirilen risk faktörleri ve koruyucu faktörlerin yanı sıra ilişki bağımlılığında etkili olmayan bireysel ve çevresel faktörlerde bulunmaktadır. Çevresel faktörler kapsamında; ebeveynlerin beraber ya da ayrı yaşama/boşanma durumları, bireylerin herhangi bir ebeveyn kaybı yaşamaları, anne veya babanın öğrenim düzeyi ile kardeş sayısı çalışmada ilişki bağımlılığı konusunda ele alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre bu durumlar ilişki bağımlılığı geliştirme yönünden herhangi bir unsur oluşturmamaktadır. Aynı zamanda, öğrencilerin lisans veya ön lisans öğrencisi olmaları, sınıf düzeyleri, öğrenim sürecinde yurtdışı, öğrenci evinde, bir yakınının veya ailesinin yanında barınıyor olmaları ilişki bağımlılığında riskli veya önleyici bir etmen olarak görülmemiştir. Romantik ilişki deneyimi de ilişki bağımlılığı geliştirmede etkili olmamıştır.

Sonuç olarak ilişki bağımlılığı ile etkileşimi bulunan risk ve koruyucu etmenleri sıralayacak olursak bu etmenler araştırma sonuçlarına göre; yaş, kişilik özellikleri, psikolojik durum, aile içi yakınlık, ekonomik durum ve madde kullanımı ile bireyin romantik ilişki sonrasında gelişen ayrılık sürecindeki psikolojik destek ihtiyacı ve madde kullanıma yönelme durumudur. Bu unsurlar kapsamında ilişki bağımlılığının bireysel, sosyal ve çevresel faktörlerle ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Bu nedenle ilişki bağımlılığının önlenmesi açısından sosyal hizmet alanında mikro, mezo ve makro kapsamda çalışmalar yapılması gerekmektedir.

9.ÖNERİLER

Çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda sosyal hizmet alanında aşağıdaki mikro, mezzo ve makro uygulamalar gerçekleştirilebilir. Bu çalışmaları gruplandırarak sıralayacak olursak;

Mikro boyutta:

-İlişki bağımlılığından kaynaklı anksiyete, depresyon gibi psikolojik rahatsızlıkların ve intiharın önlenmesi açısından kadın öğrencilerle sağlıklı partner ilişkileri, özgüven, öz şefkat gelişimi ve mindfulness çalışmaları yapılması,

-Üniversiteler ile Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı Yüksek Öğrenim Öğrenci Yurtlarındaki madde kullanımı, kaygılı ve içe kapanık kişilik yapısı olan öğrencilerin tespit edilerek görev yapan psikolog ve sosyal çalışmacılar tarafından bu öğrencilerle bireysel görüşmeler ve mesleki çalışmalar yapılması,

Mezzo boyutta:

-İlişki bağımlılığında koruyucu bir faktör olan aile içi iletişim ve yakınlığın artırılması için aile üyeleriyle grup çalışmaları yapılması,

-İlişki bağımlılığını önlemek adına üniversite ve yurtlarda görevli meslek elemanlarınca öğrencilerle sağlıklı ilişkiler, özgüven geliştirme, iletişim gibi konularda grup çalışmaları yapılması,

Makro boyutta:

-Öğrencilerin ilişki bağımlılığı konusunda bilinçlendirilmesi açısından üniversiteler ve yurtların mediko-sosyal birimlerince farkındalık çalışmaları ve seminerler düzenlenmesi,

-Ailelere, aile içi iletişim ve yakınlığın önemi, ilişki bağımlılığının nedenleri ve sonuçları konusunda farkındalık seminerleri verilmesi,

-İlişki bağımlılığında bir risk faktörü olan madde kullanımının önlenmesine yönelik madde bağımlılığı farkındalık seminerlerinin yaygınlaştırılması,

-İlişki bağımlılığı açısından düşük ekonomik durumu olan öğrencilerin dezavantajlı olmaları nedeniyle yoksulluğun önlenmesine yönelik sosyal politikaların

geliştirilmesi ve ekonomik yoksunluk yaşayan öğrencilerin desteklenmesi, sosyal hizmet müdahalesi olarak faydalı olacaktır.

İlişki bağımlılığının farklı psiko-sosyal sorunlara yol açarak kendisi dışındaki aile, toplum vs. gibi sistemleri etkilemesi ve bireyin yaşam kalitesini düşürmesi nedeniyle, sosyal hizmet uzmanlarının bu alanda aktif rol alması ve mesleki bilgi açısından kendilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Özellikle sosyal hizmet alanında, ilişki bağımlılığına yönelik akademik çalışmaların sınırlı olması bu konuda bilimsel bilgi gereksinimini doğurmaktadır. Ayrıca ilişki bağımlılığı ile yakın ilişkisi saptanan madde bağımlılığı konusundaki akademik çalışmalara da ağırlık verilmesi büyük önem taşımaktadır. İnsanın iyilik haline kavuşmasını ve sosyal işlevselliğini temel alan sosyal hizmet mesleğinin, kırılgan olan kadın üniversite öğrencilerinin ilişki bağımlılığı konusunda farkındalık kazanarak sağlıklı partner ilişkileri geliştirmeleri konusunda bu araştırmanın alanda çalışan sosyal hizmet uzmanlarına katkı sunacağı düşünülmektedir.

10.KAYNAKLAR

Aksu, M. & Paykoç F. (1986). ODTÜ kampüsünde gençlik ve sorunları. *ODTÜ*.

Arslan, R. (2017). Algılanan ebeveynlik biçimleri, erken dönem uyumsuz şemalar ve kişiler arası bağımlılık eğilimi arasındaki ilişkiler: Şema terapi modeli çerçevesinde bir inceleme. [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]

Attepe Özden, S., Pak, M. D. & İçağasıoğlu Çoban, A. (2017). "Sosyal Hizmette İyilik Hali Kavramı. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi* 1(2), 87-104.

Barak, T. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Kişiler Arası Bağımlılık Düzeyi Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi, (Bir Vakıf Üniversitesi Örneği), [Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi]

Bekman, (2022). Halkla ilişkiler uygulamalarında nicel araştırma yöntemi: İlişkisel tarama modeli. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi* 6(16), 238-258.

Bingöl, O. (2015). Genel bağlarıyla sosyal hizmet ve toplum. *Mavi Atlas* (5), 69-77.

Bornstein, R. F. (1992). "The dependent personality: developmental, social, and clinical perspectives." *Psychological Bulletin* 112(1), 3-23.

Bornstein, R. F. (1993). *The dependent personality*. Guilford Press.

Bornstein, R. F. (2012). From dysfunction to adaptation: An interactionist model of dependency. *Annual Review of Clinical Psychology* 8, 291-316.

Bowlby, E. (2008). *Loss-sadness and depression: Attachment and loss volume 3*. Random House.

Burkett, J. P. & Young L. J. (2012). The behavioral, anatomical and pharmacological parallels between social attachment, love and addiction. *Psychopharmacology* 224(1), 1-26.

Cengiz, N. (2019). Üniversite öğrencilerinde ilişki bağımlılığının bağlanma stilleri açısından incelenmesi [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Okan Üniversitesi]

Costa, S., Barberis N., Griffiths, M.D., Benedetto L. & Ingrassia M. (2021). The love addiction inventory: preliminary findings of the development process and psychometric characteristics. *International Journal of Mental Health and Addiction* 19(3), 651-668.

Cowan, G. & Warren L. W. (1994). Codependency and gender-stereotyped traits. *Sex Roles* 30(9), 631-645.

Dear, G. E. & Roberts C. M. (2002). The relationships between codependency and femininity and masculinity. *Sex Roles* 46(5), 159-165.

Delgado, D. & Gomez A. (2004). Codependency in families of drug users and non-users: Phase II. *Psicothema* 16(4), 632-638.

Diamond, L. M. (2004). Emerging perspectives on distinctions between romantic love and sexual desire. *Current directions in psychological science* 13(3), 116-119.

Dikmen, H. A., Özaydın T. & Yılmaz S. D. (2018). Üniversitedeki kadın öğrencilerde yaşanan flört şiddeti ile anksiyete ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* (2), 170-176.

Doğan, H. & G. Akçalı (2021). Üniversite Öğrencilerinin Yaşadıkları Sosyo-Ekonomik Sorunlar Üzerine Bir İnceleme. *Üniversite Araştırmaları Dergisi* 4(3), 309-316.

Dupree, A. T. (2010). The impact of parental codependency on children with mental health conditions. [Yüksek Lisans Tezi, California State University]

Duyan, V. & R. Gövebakan (2021). *Madde bağımlılığı ve aile*. Yeni İnsan Yayınevi.

Earp, B. D., Wudarczyk, O. A., Foddy, B. & Savulescu, J. (2017). *Addicted to love: What is love addiction and when should it be treated?* Philosophy, Psychiatry, Psychology 24(1), 77-92

Eksi, A. (1982). *Gençlerimiz ve sorunları*. Nazım Terzioğlu Matematik Araştırma Merkezi Baskı Atölyesi.

Engel, G. L. (1979). The biopsychosocial model and the education of health professionals. *General Hospital Psychiatry* 1(2), 156-165.

Ersoy, A. & Apacı F. (2003). Üniversite öğrencilerinin konut koşullarının ve konutta yaşamayı tercih etme nedenlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi* (158), 181-191.

Evren, H., Tokuc, B., & Ekuklu, G. (2011). Associations between violence related behaviors and self perceived health among Trakya University students. *Balkan Medical Journal* 28(4), 380-384.

Farley, F. H. (1975). Birth order and a two-dimensional assessment of personality. *Journal of Personality Assessment* 39(2), 151-153.

Feeney, J. A. & Noller P. (1990). Attachment style as a predictor of adult romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology* 58(2), 281-291.

Ferguson, E. D. (2010). Adler's innovative contributions regarding the need to belong. *Journal of Individual Psychology* 66(1), 1-7.

Filiz, Z., Çemrek, F., (2007). Üniversite öğrencilerinin barınma sorunlarının uygunluk analizi ile incelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 207-224.

Fischer, J. L. & Spann L. (1991). Measuring codependency. *Alcoholism Treatment Quarterly* 8(1), 87-100.

Fisher, H. E. (2014). The tyranny of love: Love addiction—an anthropologist's view. *Behavioral Addictions*, Elsevier 237-265.

Fisher, H. E., Brown, L. L., Aron, A., Strong, G., & Mashek, D. (2010). Reward, addiction, and emotion regulation systems associated with rejection in love. *Journal of Neurophysiology* 104(1), 51-60.

Fisher, H. E., Xu, X., Aron, A., & Brown, L. L. (2016). Intense, passionate, romantic love: a natural addiction? How the fields that investigate romance and substance abuse can inform each other. *Frontiers in Psychology* 7, 687.

Forke, C. M., Myers, R. K., Catallozzi, M., & Schwarz, D. F. (2008). Relationship violence among female and male college undergraduate students. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine* 162(7), 634-641.

Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education*. McGraw-Hill New York.

Frankel, R., Quill, T., & McDaniel, S. (2004). The biopsychosocial approach: Past, present, future. *The Permanente Journal* 8(3), 75.

Frascella, J., Potenza M. N., Brown L. L. & Childress A. R. (2010). Shared brain vulnerabilities open the way for nonsubstance addictions: carving addiction at a new joint? *Annals of the New York Academy of Sciences* 1187(1), 294-315.

Fuller, J. A. & Warner R. M. (2000). Family stressors as predictors of codependency. *Genetic Social and General Psychology Monographs* 126(1), 5-24.

Gençlik ve Spor Bakanlığı. “Strateji Geliştirme Başkanlığı”. Erişim tarihi: 10 Mart 2023. <https://sgb.gsb.gov.tr/>.

George, E. & Engel L. (1980). The clinical application of the biopsychosocial model. *American journal of psychiatry* 137(5), 535-544.

Granello, D. H. & Beamish P. M. (1998). Reconceptualizing codependency in women: A sense of connectedness, not pathology. *Journal of Mental Health Counseling* 20(4), 344-358

Griffin-Shelley, E. (1994). *Adolescent sex and love addicts*. Greenwood Publishing Group.

Griffin-Shelley, E. (2009). Ethical issues in sex and love addiction treatment. *Sexual Addiction & Compulsivity* 16(1), 32-54.

Griffin-Shelley, E., Benjamin, L., & Benjamin, R. (1995). Sex addiction and dissociation. *Sexual Addiction & Compulsivity: The Journal of Treatment and Prevention* 2(4), 295-306.

Griffiths, M. (1996). Behavioural addiction: an issue for everybody? *Employee Counselling Today* 8(3), 19-25.

Guruz, K. (2001). *Dünya’da ve Türkiye’de Yükseköğretim: Tarihçe ve Bugünkü Sevk ve İdare Sistemleri*. ÖSYM Yayınları 4.

Güldiken, N., Özekicioğlu, H. (2004). Anadolu üniversitelerinde ailelerinden uzakta öğrenim gören öğrencilerin barınmaya ilişkin sorunları. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 5(1), 163-180.

Gürek, M. (2022). Romantik ilişkilerde psikolojik şiddetin ilişki bağımlılığı ve nesne ilişkileri çerçevesinde incelenmesi. [Yüksek Lisan Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi]

Harned, M. S. (2001). Abused women or abused men? An examination of the context and outcomes of dating violence. *Violence and Victims* 16(3), 269.

Hatfield, E., Brinton, C., & Cornelius, J. (1989). Passionate love and anxiety in young adolescents. *Motivation and Emotion* 13(4), 271-289.

Havaçeliği, D. (2003). Partner ilişkilerindeki ilişki bağımlılığının, ebeveyn bağlanma stilleri ve madde kullanımı ile ilişkisi. [Doktora Tezi, Ege Üniversitesi]

Hunter, M. S. and Nitschke, C., & Hogan, L. (1981). A scale to measure love addiction. *Psychological Reports*. 48(2), 582-582.

Ife, J. (2000). Local and global practice: Relocating social work as a human rights profession in the new global order. IFSW. IASSW Biennial Conference, Montreal. The web site: <http://info.humanrights.curtin.edu.au/local/docs/LocalGlobalPractice.pdf>.

IFSW, I. and IASSW (2014). Global definition of the social work profession.

İkiz, M. (2008). Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu'nda hizmet kalitesi ve müşteri tatmin düzeyinin ölçülmesi: Edirne Selimiye Öğrenci Yurdu Müdürlüğü örneği. [Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi]

Kara, H. Z., Aykul, M., & Pulat, A. B (2019). Neden VE sonuçları itibariyle üniversite öğrencilerinin barınma sorunu. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 5(2), 78-91.

Kara, Ö. (2009). Yükseköğretimde barınma sorunu Türkiyede öğrenci yurtları ve dünyadan örnekler. [Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi].

Karasar, N. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemi*, (21. Basım) .Nobel Yayın Dağıtım.

Karim, R., P. Chaudhri (2012). Behavioral addictions: An overview. *Journal of Psychoactive Drugs* 44(1), 5-17.

Kemaloğlu, S. (2021). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerindeki duygusal istismar, kişiler arası bağımlılık ve romantik ilişki kalıp yargıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. [Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi]

Kines, M. M. (1998). Codependent tendencies/issues among practicing nurses in British Columbia,. [Yüksek Lisans Tezi, Gonzaga University]

Korucu, K. S., Söylemez, Ş. Ç., & Oksay, A (2021). Biyopsikososyal yaklaşım ve gelişim süreci. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi* 12(30), 689-700.

Krug, E. G., Mercy, J. A., Dahlberg, L. L., & Zwi, A. B. (2002). The world report on violence and health. *The lancet* 360(9339), 1083-1088.

Küçükyıldız, A. (2022). Yetişkinlerde çocukluk çağı travması ve benlik saygısının ilişki bağımlılığı üzerindeki yordayıcı rolü. [Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi]

Kütük, E. K., Gümüştaş, F., & Almış, B. H. (2018). Üniversite öğrencisi kızlarda flört şiddetinin belirleyicileri ve psikiyatrik sonuçlar açısından flört dışı şiddetten farklılıkları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 19(2), 217-222.

Laizane, I. (2012). Adolescent behavior problems and codependence in dysfunctional family context. *Engineering for Rural Development* 24, 633-638.

Lancer, D. (2017). Codependency addiction: Stages of disease and recovery. *Global Journal of Addiction & Rehabilitation Medicine* 2(2), 21-22.

Leedes, R. (2001). The three most important criteria in diagnosing sexual addictions: Obsession, obsession, and obsession. *Sexual Addiction & Compulsivity: The Journal of Treatment and Prevention* 8(3-4), 215-226.

Lowyck, B., Luyten, P., Demyttenaere, K., & Corveleyn, J. (2008). The role of romantic attachment and self-criticism and dependency for the relationship satisfaction of community adults. *Journal of Family Therapy* 30(1), 78-95.

Malloy, G. B. & A. C. Berkery (1993). Codependency: A feminist perspective. *Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Services*. 31(4), 15-19.

Martsof, D. S., Hughes-Hammer, C., Estok, P., & Zeller, R. A (1999). *Codependency in male and female helping professionals*. Archives of Psychiatric Nursing 13(2), 97-103.

Martsof, D. S., Sedlak, C. A., & Doheny, M. O. (2000). Codependency and related health variables. *Archives of Psychiatric Nursing* 14(3), 150-158.

Mearns, J. (1991). Coping with a breakup: negative mood regulation expectancies and depression following the end of a romantic relationship. *Journal of Personality and Social Psychology* 60(2), 327.

Mehrdad, R. (2013). A victimological analysis on acid throwing attack (With a view to the case of Ameneh Bahrami Navaa). *Journal of Criminal Research* 2(4), 32-39.

Meloy, J. R. & H. Fisher (2005). Some thoughts on the neurobiology of stalking. *Journal of Forensic Science* 50(6), JFS2004508-2004509.

Mohammadkhani, S., Rasouli, S. S., Hasani, J., & Akbari, M.. (2019). Conceptualization of Addiction to Romantic Relationships: A Conceptual Model. *International Journal of Applied Behavioral Sciences* 6(4), 29-38.

Mukba, G. (2013). Üniversite öğrencilerinde ilişki bağımlılığının bazı değişkenler açısından incelenmesi. [Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi]

Mukba, G. & Tanhan F. (2014). Spann-Fischer ilişki bağımlılığı ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlama çalışmasına ilişkin psikometrik bir analiz. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 36(36), 179-190.

Muz, E. (2021). Erken dönem uyum bozucu şemaların ilişki bağımlılığı ve aldatma eğilimi ile ilişkisi.[Yüksek Lisans Tezi,İstanbul Arel Üniversitesi]

Ögel, K., Evren, C., Karadağ, F., & Gürol, T. (2012). Bağımlılık Profil İndeksi'nin (BAPİ) geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi* 23(4), 264-273.

Özaydınlık, K. (2014). Toplumsal cinsiyet temelinde Türkiye'de kadın ve eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* (33), 93-112.

Özdemir, İ. (1985). Gazi eğitim fakültesi öğrencilerinin problemleri. [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]

Özdemir, N. & Buzlu, S. (2019). Codependency in nurses and related factors. *Annals of Medical Research* 26(7), 1145-51

Özer, B. & Y. Kurtaran (2010). Gençler ve Barınma, İstanbul Bilgi Üniversitesi Gençlik Çalışmaları Birimi Araştırma Raporu.

Özkan, S., Yılmaz E. (2010). Üniversite öğrencilerinin üniversite yaşamına uyum durumları (Bandırma Örneği). *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi* 5(13), 153-171.

Pardee, T. L. (2007). Codependency in master's-level counseling students. [Doktora Tezi, Andrews University]

Peabody, S. (2011). *Addiction to love: Overcoming obsession and dependency in relationships*. Celestial Arts.

Pearson, J. (1991). Relationship dependent women: Their views on symptoms and recovery. *Virginia Counselors Journal* 19(4), 3-13.

Peck, M. S. (1992). *Az seçilen yol*. Özer, R. (Çev. Eds.). Akaşa Yayınları.

Peele, S. & A. Brodsky (1974). Love can be an addiction. *Psychology Today* 8(3), 22-26.

Peele, S. & A. Brodsky (1975). *Love and addiction*. Tublenger

Peele, S., Brodsky, A. & Arnold, M. (1992). *Truth about addiction and recovery*. Simon and Schuster.

Petry, N. M. (2015). Introduction to behavioral addictions. Petry, N. M. (Eds). *Behavioral addictions: DSM-5® and beyond* (ss. 1-5). Oxford University Press.

Polat, G. (2014). Madde bağımlılığı tedavisinde sosyal hizmet mesleği. *Okmeydanı Tıp Dergisi* 30(2), 143-148.

Purcell, R., Pathé, M., & Mullen, P. E. (2001). A study of women who stalk. *American journal of psychiatry* 158(12), 2056-2060.

Raba, S. (2019). Üniversite öğrencilerinde kişiler arası bağımlılık ile utandırılma korkusu aidiyet duygusu ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkinin incelenmesi. [Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi]

Redcay, A. & McMahon S. (2021). Assessment of relationship addiction. *Sexual and Relationship Therapy*. 36(1), 116-125.

Redcay, A. & C. Simonetti (2018). Criteria for love and relationship addiction: Distinguishing love addiction from other substance and behavioral addictions. *Sexual Addiction & Compulsivity*. 25(1), 80-95.

Reynaud, M., Karila, L., Blecha, L., & Benyamina, A. (2010). Is love passion an addictive disorder? *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*. 36(5), 261-267.

Rubinstein, G. (2007). Two behavioural indicators of dependency and the Five-Factor Model of personality. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice* 80(3), 333-342.

Schaefer, A. W. (1990). *Escape from Intimacy: Untangling the "Love" Addictions: Sex, Romance, Relationships*. Harper Collins.

Schaeffer, B. (2011). *Sevgi mi? bağımlılık mı?* G. Akyüz (Çev. Eds.). Yakamoz Kitap.

Seven, M. A. & A. O. Engin (2007). Türkiye’de kadının eğitimi alanındaki eşitsizlikler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 9(1), 177-188.

Sheldon, K. M., Houser-Marko, L., & Kasser, T. (2006). Does autonomy increase with age? Comparing the goal motivations of college students and their parents. *Journal of Research in Personality*. 40(2), 168-178.

Sipahi, E. B. (2021). Kentin İncinebilirleri: Türkiye’de Üniversiteli Kadın Öğrencilerin Suç Korkuları Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* (46), 289-318.

Sophia, E. C., Tavares, H., Berti, M. P., Pereira, A. P., Lorena, A., Mello, C. & Zilberman, M. L. (2009). Pathological love: impulsivity, personality, and romantic relationship. *CNS Spectrums*. 14(5), 268-274.

Soylu, O., K. Fadime (2021). Sağlık Eğitimi Alan Üniversiteli Kadın Öğrencilerde Kişiler Arası Şiddetin Sağlık Üzerine Etkisi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*. 30(3), 200-210.

Stanbury, A., M. Griffiths (2007). Obsessive love as an addiction. *Psychology Review*. 12(3), 2-4.

Sussman, S. (2010). Love addiction: Definition, etiology, treatment. *Sexual Addiction & Compulsivity*. 17(1), 31-45.

Sussman, S., Lisha, N., & Griffiths, M. (2011). Prevalence of the addictions: a problem of the majority or the minority? *Evaluation & the health professions*. 34(1), 3-56.

Şahin, İ., Fırat, N. Ş. (2009). Üniversite öğrencilerinin sorunları. *Education Sciences* 4(4), 1435-1449.

Şahnaoğlu, H. (2021). Çocukluk travmalarıyla ilişki bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi]

Tennov, D. (1998). *Love and limerence: The experience of being in love*. Scarborough House.

Timmreck, T. C. (1990). Overcoming the loss of a love: preventing love addiction and promoting positive emotional health. *Psychological Reports* 66(2), 515-528.

Topkaya, N. & B. Meydan (2013). Üniversite öğrencilerinin problem yaşadıkları alanlar, yardım kaynakları ve psikolojik yardım alma niyetleri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 3(1), 25-37.

Uğurlu, T. T., Şengül, C. B., & Şengül, C. (2012). Bağımlılık psikofarmakolojisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 4(1), 37-50.

UNESCO-IESALC (2021). Women in higher education: has the female advantage put an end to gender inequalities? UNESCO-IESALC Paris.

Uslu, R. (2018). Sosyal politika çerçevesinde barınmada Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumunun (KYK) Rolü-Ankara İli örneği. [Yüksek Lisans Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi]

Uğurlu, T. T., Şengül, C. B., & Şengül, C. (2012). Bağımlılık psikofarmakolojisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 4(1), 37-50.

Uzun, Z. M. (2021). Bağlanma stilleri, ilişki bağımlılığı ve sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkide özyeterliliğin aracı rolü. [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi]

Volkow, N. D., M. Morales (2015). The brain on drugs: from reward to addiction. *Cell* 162(4), 712-725.

Winter, D. A., Duncan, J., & Summerfield, E. (2008). Love hurts: Explorations of love, validation, and conflict. *Personal Construct Theory & Practice* 5, 86-98.

Wolfe, J. L. (2000). Assessment and treatment of compulsive sex/love behavior. *Journal of rational-emotive and cognitive-behavior therapy*. 18(4), 235-246.

Yanardağ, M. Z., Bilge, M., & Yanardağ, U. (2020). Davranış Bağımlılığına Sahip Müracaatçılara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları Üzerine Bir Tartışma. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 7(4), 551-560.

Yapabaş, S. İ. (2018). Fazla kilolu ve obez yetişkin bireylerde yeme davranışlarının öfke ve ilişki bağımlılığı ile olan ilişkisi. [Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi]

Yaseen, Z. S., Fisher, K., Morales, E., & Galynker, I. I. (2012). *Love and suicide: the structure of the affective intensity rating scale (AIRS) and its relation to suicidal behavior*. Public Library of Science San Francisco.

Yavuzer, H., Meşeci, F., Demir, İ., & Sertelin, Ç. (2005). Günümüz üniversite gençliğinin sorunları. *HAYEF Journal of Education* 2(1), 79-91.

Yigitalp, G., Ertem, M., & Ozkaynak, V. (2007). Experiences and thoughts of university students about psychological violence. *TAF Prev Med Bull* 6(2), 131-136.

Yıldızhan, Y. (2019). Madde bağımlısı bireylerde bağlanma stilleri ve ilişki bağımlılığı. [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi]

Young, E. B. (1990). The role of incest issues in relapse. *Journal of Psychoactive Drugs* 22(2), 249-258.

Young, K. S., Yue, X. D., & Ying, L. (2007). Prevalence estimates and etiologic models of Internet addiction. Young K. S., Abreu C. N. (Eds.) *Internet addiction: A handbook and guide to evaluation and treatment* (ss. 1-17). Wiley Online Library.

Yükseköğretim Kurulu. “Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi”. Erişim tarihi: 10 Mart 2023. <https://istatistik.yok.gov.tr>.

Yüksel, B. N. (2021). Üniversite öğrencilerinde ilişki bağımlılığı ile Allah merkezlilik ve başkası merkezli dışsallık arasındaki ilişki. [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi]

11.EKLER

EK 1.ENSTİTÜ YÖNETİM KURULU KARARI

	T.C. MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü
Sayı : E-74547675-302.14.01-114826 Konu : Derya YÖRÜK'ün Tez Konusu Hk.	30.07.2021
SBE SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA	
Enstitümüz 28.07.2021 tarih ve 22/18 sayılı yönetim kurulu toplantısında, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Derya YÖRÜK'ün tez konusunu etik kurul onayı ile birlikte (etik kurul gerekli ise) "Üniversitede Öğrenim Gören Kadın Öğrencilerin İlişki Bağımlılığı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi" olarak belirlenmesine OY BİRLİĞİ ile karar verildi. Gereğini ve bilgilerinizi rica ederim.	
Prof. Dr. Ömer TETİK Enstitü Müdürü	

Bu belge, gizli ve elektronik olarak imzalandı.

Doküman Kodu : BSRN30451E Prg Kodu : 27742 Belge Takip Adresi : <https://gizliozgunc.com/tr/belge/-6046a0d-bSRN30451EAdS-114826>

Adres: Tıp Fakültesi Dekanlığı Zeytin Katı Uluçankaya Kampüsü Manisa
Telefon: 0 238 2180889 Faks: 0 238 2302158
e-Posta: sgb@manisa.cbu.edu.tr Elektronik Ağız: sgb@manisa.cbu.edu.tr
Kısa Adres: sgb@manisa.cbu.edu.tr

İmza İçin: Çimen Tuzan
Gözetim: Sirek Elçi

Yazdırma Tarihi: 2021.07.30 15:14:14 Sayfa: 1/1

EK 2.ETİK KURUL ONAYI

T.C.
Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Tıp Fakültesi Sağlık Bilimleri Etik Kurulu
Karar Formu

KARAR TARİHİ / NO	08/08/2022 / 30.479.006 / 1452						
ARAŞTIRMAMAN ADI	Üniversitede Öğretim Gören Kadın Öğrencilerin İlişki Bağımlılığı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi						
SORUMLU ARAŞTIRMACI	Doç. Dr. Derya ŞAŞMAN KAYLI - Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı						
ARAŞTIRMA EKİMİ	Yüksek Lisans Öğrencisi/ Derya YÖRÜK						
ARAŞTIRMAMAN NİYETİ	LİZANSLIK TEDİ ☐		YÜKSEK LİSANS-DOKTORA-TEDİ ☒		AKADEMİK AMAÇLI ☐		
DEĞERLENDİRİLEN BELGELER	01/06/2022 / Tarih ve 511658 Sayılı; araştırma dosyası						
KARAR BELGELERİ	Araştırma dosyası incelenmiş, bilimsel ve etik açıdan UYGUN olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.						
İsimleri/Adı/Soyadı		Araştırma ile İlgili Olan Eylem	Taahhütte Kararlanmayan Eylem	İsimleri/Adı/Soyadı		Araştırma ile İlgili Olan Eylem	Taahhütte Kararlanmayan Eylem
Prof. Dr. Murat DEMET Psikiyatri AD		☐	☐	Doç. Dr. Kadri KILINÇ Spor Bilimleri Fakültesi		☐	☐
Prof. Dr. Beyhan Gengiz ÖZNE Halk Sağlığı AD		☐	☐	Dr. Öğr. Üyesi Murat AKSU Tıp Tarihi ve Etik AD		☐	☐
Prof. Dr. Zafika ÜNLÜ FTR AD.		☐	☐	Doç. Dr. Murgül Güngör TAŞSAMI Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü		☐	☐
Prof. Dr. Tuğba ÇAVUŞOĞLU Farmakoloji AD		☐	☐	Muhaddes YILMAZ Anestezist		☐	☒
Doç. Dr. Ayten Yılmaz Yılmaz Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları AD		☐	☒	Shif. Doç. Hacerin TUNÇAY		☐	☒
Doç. Dr. Cennet Murat TULU Göğüs Hastalıkları AD		☐	☐			☐	☐
Etik Kurulumuzun kararı yukarıda belirtilmiştir. Araştırmanız Herhangi Bir Aşamada Etik Kurulumuzun "İzlene – Denetlenir" Görevi Gerekli Lüzuma Halinde Haberli / Habersiz Olarak Denetlenilebilir. Araştırma Başvuru Formunun Taahhütnamesi – Bölüm E kısmında belirtilen diğer hususların dikkate alınarak istenilen bilgilerin Etik Kurulumuza zamanında iletilmesi konusunda bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.							
Prof. Dr. Murat DEMET BAŞKAN							

EK 3. SOSYODEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Değerli Katılımcılar

Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalında “Üniversitede Öğrenim Gören Kadın Öğrencilerin İlişki Bağımlılığı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” başlığıyla gerçekleştirilen bu çalışma, Doç. Dr. Derya KAYLI danışmanlığında, yüksek lisans öğrencisi Derya YÖRÜK tarafından gerçekleştirilmektedir. Kimlik bilgileriniz alınmayacak olup samimiyetle vereceğiniz cevaplar gizlilik ilkesi doğrultusunda değerlendirilerek, bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Çalışmaya katılımınız ve ayırdığınız vakit için teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Derya Kaylı, Derya YÖRÜK

- 1- Fakülteniz / Yüksek Okulunuz:.....
- 2- Bölümünüz:
- 3- Sınıfınız:
- 4- Yaşınız:
- 5- Kardeş sayınız:
- 6- Üniversiteye gelmeden önce hangi ilde yaşıyordunuz?
.....

- 7- Üniversiteye gelmeden önce nerede barınıyordunuz?

☐	Ailemin Yanında
☐	Bir Yakınının Yanında
☐	Yatılı Okulda/Yurtta

- 8- Şu anda merede barınıyorsunuz?

☐	Öğrenci yurdunda
☐	Öğrenci evinde
☐	Ailemin yanında
☐	Bir yakınımın yanında

- 9- Ekonomik durumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz?

☐	Çok düşük
☐	Düşük
☐	Orta
☐	Yüksek
☐	Çok yüksek

- 10- Kendinizi kişilik özellikleri açısından nasıl tanımlarsınız?

☐	Sosyal
☐	Asosyal
☐	İçe kapanık
☐	Girişken
☐	Uyumlu

- 11- Genel olarak psikolojik açıdan kendinizi nasıl tanımlarsınız?

☐	Karamsar
☐	Depresif
☐	Kaygılı
☐	Agresif
☐	Sakin
☐	Mutlu/Neşeli

- 12- Şu ana kadar herhangi bir psikolojik destek ihtiyacı hissettiniz mi?

☐	Evet Hissettim
☐	Hayır Hiç Hissetmedim
☐	Şuanda psikolojik destek alıyorum

- 13- Anne/Babanız sağ mı?

☐	Annem Sağ
☐	Babam Sağ
☐	Her ikisi De Sağ

EK 3. SOSYODEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

14- Annenizin eğitim durumunu işaretleyiniz.

☐	Okur-yazar değil
☐	Okur yazar
☐	İlkokul
☐	Ortaokul
☐	Lise
☐	Ön Lisans
☐	Lisans
☐	Lisansüstü

15- Babanızın eğitim durumunu işaretleyiniz.

☐	Okur-yazar değil
☐	Okur yazar
☐	İlkokul
☐	Ortaokul
☐	Lise
☐	Ön Lisans
☐	Lisans
☐	Lisansüstü

16- Anne/babanız çalışıyor mu?

☐	Annem çalışıyor
☐	Babam çalışıyor
☐	Her ikisi de çalışıyor

17- Anne babanızın birliktelik durumunu nedir?

☐	Birlikte yaşıyorlar
☐	Ayrı yaşıyorlar/Boşandılar

18- Aile içinde kimlerle daha yakın ilişki kurduğunuzu düşünüyorsunuz?

☐	Herkes ile
☐	Annem ile
☐	Babam ile
☐	Kardeşlerim ile
☐	Kimseyle

19- Aile içinde maruz kaldığınız şiddet türleri içinde aşağıdakilerden hangisine maruz kaldığınıza düşünüyorsunuz?

☐	Fiziksel
☐	Psikolojik
☐	Ekonomik
☐	Cinsel
☐	Maruz kalmadım

Şiddete maruz kalmadıysanız 21. soruya geçiniz.

20- Hangi ebeveynleriniz tarafından şiddete maruz kaldığınızı düşünüyor musunuz?

☐	Annem tarafından
☐	Babam tarafından
☐	Kardeşlerim tarafından

21- Ailenizde psikolojik rahatsızlığı olan birisi var mı?

☐	Evet, annem
☐	Evet, babam
☐	Hayır, yok

22- Ailenizde madde kullanan var mı?

() Evet () Hayır

23- Düzenli bir duygusal ilişkiniz oldu mu?

☐	Evet, oldu
☐	Şu anda bir ilişkim var
☐	Hiç ilişkim olmadı

24- Genelde ayrılık sebebinizi nasıl tanımlarsınız?

☐	Terk edilme
☐	Terk etme ()
☐	Aldatılma ()
☐	Aldatma ()
☐	Sevginin/aşkın bitmesi ()
☐	Şiddet ()

25- Ayrıldıktan sonra psikolojik destek ihtiyacı hissettiniz mi?

() Evet () Hayır

26- Her hangi bir madde kullanıyor musunuz?

() Evet () Hayır

Cevabınız evet ise; size uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

☐	Sigara
☐	Alkol
☐	Yasadışı madde

27- Duygusal ilişkiniz bittikten sonra hiç madde (Sigara, alkol vs.) kullandınız mı?

() Evet () Hayır

EK 4. SPANN FİŞHER İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ

Lütfen bu ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendiriniz ve sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (x) işareti koyunuz. Lütfen her ifadeye tek yanıt veriniz ve BOŞ bırakmayınız.		Tamamen Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Biraz Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Benim için karar vermek zordur	1	2	3	4	5	6
2	Benim için hayır demek zordur.	1	2	3	4	5	6
3	Benim için zarif biçimde yapılan iltifatları kabul etmek zordur	1	2	3	4	5	6
4	Bazen odaklanmam gereken sorunlar olmadığında, kendimi adeta sıkın ya da boş hissederim	1	2	3	4	5	6
5	Kendileri için yapabilecekleri şeylerde, başkaları için genellikle bir şey yapmam	1	2	3	4	5	6
6	Kendim için güzel bir şey yaptığımda genellikle kendimi suçlu hissederim	1	2	3	4	5	6
7	Çok fazla kaygılanmam	1	2	3	4	5	6
8	Hayatımdaki insanlar, yaptıkları şeyleri değiştirdiklerinde, kendi kendime bir şeylerin daha iyi olacağını söylerim	1	2	3	4	5	6
9	İlişkide bulundukları her zaman yanırlarında bulunurum ancak onlar nadiren benim yanımda bulunurlar	1	2	3	4	5	6
10	Bazen diğer ilişki ve sorumlulukları ihmal edecek kadar sadece bir kişiye odaklanırım	1	2	3	4	5	6
11	Bana acı veren ilişkiler kuran biri gibiyim	1	2	3	4	5	6
12	Genellikle, başkalarının (içimdeki) “gerçek beni” görmelerine izin vermem	1	2	3	4	5	6
13	Biri beni üzdüğünde uzun zaman içimde tutarım, ancak bir süre sonra patlarım	1	2	3	4	5	6
14	Çatışmalardan kaçınmak için genellikle her yolu denerim	1	2	3	4	5	6
15	Sık sık, ürktüçü ya da kötü bir şeyler olacağına dair içimde bir his olur	1	2	3	4	5	6
16	Sıklıkla başkalarının gereksinimlerini kendiminkilerin önüne koyarım	1	2	3	4	5	6

EK 5. ÖRNEK BÜYÜKLÜĞÜ HESAPLAMASI

Sample Size For Comparing Two Means			
Input Data			
Confidence Interval (2-sided)		5%	
Power		0%	
Ratio of sample size (Group 2/Group 1)			
	Group 1	Group 2	Difference*
Mean	54.72	51	3.72
Standard deviation	11.37	11	
Variance	129.277	121	
Sample size of Group 1		42	
Sample size of Group 2		42	
Total sample size		84	
*Difference between the means			

Results from OpenEpi, Version 3, open source calculator--SSMean

12.ÖZGEÇMİŞ

Adı	Derya	Soyadı	YÖRÜK
------------	--------------	---------------	--------------

Eğitim Düzeyi

	Mezun Olduğu Kurumun Adı	Mezuniyet Yılı
Doktora/Uzmanlık	-	-
Yüksek Lisans	-	-
Lisans	Düzce Üniversitesi	2013

İş Deneyimi

Görevi	Kurum	Süre (Yıl-Yıl)
Sosyal Çalışmacı	İzmir Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü	2022-Halen
Sosyal Çalışmacı	Manisa Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü	2016-2022
Sosyal Çalışmacı	Nazilli Sosyal Hizmet Merkezi	2014-2016

Yabancı Dilleri	Okuduğunu Anlama*	Konuşma*	Yazma*
İngilizce	İyi	Orta	Orta

	Yabancı Dil Sınav Notu								
YDS/e-YDS	ÜDS	YÖKDİL	IELTS	TOEFL IBT	TOEFL PBT	TOEFL CBT	FCE	CAE	CPE
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

	Sayısal	Eşit Ağırlık	Sözel
ALES PUANI	61,50	67,81	64,96

Bilgisayar Bilgisi

Program	Kullanma Becerisi
SPSS Paket Veri Programı	İyi
MS Office Programları	İyi